

OBSAH

Abstrakt	5
Úvod	7
Genese projektu "Poslanci Parlamentu ČR 1996"	7
Poslanci parlamentu ČR 1996 - Druhá etapa výzkumu	8
1. Místo a role parlamentu obecně a v demokratické transformaci	12
1.1. Obecné vymezení problému	12
1.2. Problém role parlamentu středoevropských zemí v demokratické transformaci	13
1.3. Etapy demokratické transformace.	15
2. Sociálně ekonomické postavení poslanců prvního českého parlamentu a jejich rodin.	17
3. Faktory ovlivňující zvolení do parlamentu	20
3.1. Výběr kandidátů v rámci politické strany	20
3.2. Další předpoklady pro úspěšnou nominaci a volbu poslance	24
4. Proměny prvního českého parlamentu. - Proměny klubů, jejich složení, jak přecházeli poslanci mezi stranami.	25
5. Vztah mezi legislativou a exekutivou, kontrola vlády parlamentem.	29
6. Parlamentní kluby a exekutiva stran.	35
7. Parlamentní kluby a poslanec v procesu rozhodování.	37
8. Parlamentní výbory	46
9. Další aspirace poslanců po skončení mandátu	50
10. Poslanci o parlamentu.	52
11. Závěr	53
Literatura	55
Přílohy	58

I. Závěrečný přehled uskutečněných rozhovorů v poslanecké sněmovně podle poslaneckých klubů	58
II. Seznam zkratk politických stran zastoupených v Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky ve volebním období 1992 - 1996	58
III. Přechody mezi jednotlivými poslaneckými kluby v letech 1992 - 1996	59
IV. Členství poslanců ve výborech a stranách v říjnu 1994	65
V. Členství poslanců ve výborech a stranách v květnu 1996	76
VI. Počet schůzí výboru poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky	87
VII. Obsazení výborů podle hlediska koalice opozice	88
VIII. Předložené návrhy zákonů podle předkladatele	88
IX. Přijaté návrhy zákonů podle předkladatele	88
X. Prezidentem vrácené návrhy zákonů a novely zákonů	89
XI. Počet plenárních zasedání	89

ABSTRAKT

Studie prezentuje výsledky výzkumu poslanecké sněmovny, který je součástí předpokládané širší analýzy místa a role parlamentu v transformaci politického systému od autoritativního režimu k demokracii a v jednotlivých etapách komparace dat umožnila postihnout některé vývojové tendence. Získané výsledky poskytly ucelené poznatky a zobecnění o prvním období působení nejvyššího legislativního orgánu samostatné České republiky, o formování nové politické elity a základních vazbách uvnitř nejvyšších mocí: legislativní, prezidentské a exekutivní.

Studie sleduje cestu poslanců do parlamentu, proměny stranické kompozice parlamentu, přináší soubor poznatků o orientacích, činnostech, postojích a hodnotách poslanců v historicky prvním volebním období po vzniku samostatné České republiky a snaží se, pokud je to možné, odhalit dlouhodobější tendence v postojích poslanců, které ovlivňují celý proces politického rozhodování. Pozornost je rovněž věnována kontrole vlády parlamentem, hodnocení činnosti parlamentu poslanci na konci jeho funkčního období.

ABSTRACT

The study presents the results of a survey of parliamentary deputies which is part of an anticipated wider analysis of the place and role of Parliament in the transformation of the political system from an authoritarian regime to a democracy, in the individual stages of this transformation. The survey was conducted at the beginning and end of the term of office and a comparison of data allowed some development tendencies to be discerned. The results acquired provided comprehensive observations on, and a general depiction of, the first session of the highest legislative institution in the independent Czech Republic, as well as on the formation of a new political elite and key links within the highest powers: legislative, presidential and executive.

The study monitors the paths of the deputies into Parliament, changes in the composition of Parliament by political party, it brings a set of observations on the orientation, activities, attitudes and values of deputies in what was historically the first term after the foundation of the independent Czech Republic and attempts, as far as possible, to reveal longer-term tendencies in the attitudes of deputies which affect the whole political decision-making process. Attention is also devoted to the control of the government by Parliament, and an evaluation of the activity of Parliament by the deputies at the end of its term of office.

ÚVOD

Genese projektu "Poslanci Parlamentu ČR 1996"

V roce 1992 se tým "Změna politického systému" Sociologického ústavu AV ČR ujal realizace výzkumu poslanců parlamentu, pro který tehdy prof. Kees Niemöeler (Center for Electoral Studies, Dep. of Statistics and Methodology PSCW University of Amsterdam) marně hledal realizátora.

Šlo o šetření poslanců parlamentu podle holandského dotazníku, jehož základem byl dotazník výzkumu poslanců Spolkového sněmu SRN v letech 1988-89¹. Na poměrně obtížném přizpůsobování holandského dotazníku naší polistopadové situaci a situaci prvního parlamentu při požadavku zachování komparability, se tehdy také podíleli kolegové z jiných pracovišť, Jana Reschová a Jindřiška Syllová. Výzkum byl zamýšlen jako mezinárodní komparace.

Naše úloha spočívala v zajištění realizace dotazníku a ve spolupráci při interpretaci výsledků výzkumů na základě našich znalostí domácích reálií. Sběr dat financovaný holandskou stranou provedla firma Factum v březnu 1993.

Po předání získaných dat ve druhé polovině roku 1993 se však holandský partner odmičel. Ke společné analýze dat nedošlo a ani později jsme nezjistili nějakou publikační stopu tohoto výzkumu. Získaný soubor dat nám však podle dohody zůstal k dispozici. Po delším čekání jsme na základě těchto dat zpracovali několik dílčích studií, publikací a výsledky výzkumu jsme použili při různých jiných příležitostech².

Uvědomovali jsme si, že informace o poslancích, jejich postojích a hodnotách jsou klíčem k interpretaci a explikaci mnoha otázek fungování prvního parlamentu při analýzách demokratické transformace, které pravděpodobně teprve u nás budou prováděny. Uvědomovali jsme si také, že získaná data jsou souborem poznatků, které nelze zpětně rekonstruovat z archivních materiálů, tisku nebo pamětí.

¹ Publikováno ve dvou knihách: Abgeordnete und Bürger- Ergebnisse einer Befragung der Mitglieder des 11. Deutschen Bundestages und der Bevölkerung, Dietrich Herzog, Hilke Rebenstorf, Camilla Werner, Bernhard Wessels, ve spolupráci s M. Hirner, H. Müller-Enbergs, U. Brückner, D. Martens; Westdeutscher Verlag GmbH, Opladen 1990 a Parlament und Gesellschaft, Eine Funktionsanalyse der Repräsentativen Demokratie, Dietrich Herzog, Hilke Rebenstorf, Bernhard Wessels (Hrsg.), Westdeutsche Verlag GmbH, Opladen 1993, zpracovaná osmi autory

² Konference "New Parliaments of Central Europe", kterou navrhovatelský výzkumný tým pořádal ve spolupráci s IEWS European Studies Center, The University of North Carolina - Greensboro, U.S. and the University of Hull, U.K. na Zámku Štítn, August 14-17 1994, na Světovém politologickém kongresu v Berlíně v srpnu 1994 v sekci: Symbolic Politics and the Processes of Democratization in Eastern Europe, a na výsledky analýz nových politických elit, zejména parlamentních, presentovaných v publikaci Evropa 2000 /Background Studies/, na sympoziu ve Wissenschafts Zentrum Berlin für Sozialforschung v říjnu 1993, na mezinárodní konferenci v Madridu, April 17-22, 1994, 22nd annual joint sessins of the European Concorium for Political Research, Workshop "National Political Elites and European Integration", v projektové skupině "Changing cleavages and Party Systems in Eastern Europe", na výsledcích a dílčích publikacích mezinárodního komparativního výzkumu o systému politických stran "Party System in East Central Europe. Consolidation or Fluidity?" /Herbert Kitschelt, Duke University, N.C.USA, IREX Project

Vzhledem k tomu bylo nezbytné realizovat ještě druhou etapu téhož výzkumu a získat prostředky k jeho opakování na konci funkčního období prvního parlamentu, kdy poslanci budou již zralými reprezentanty. Bez této druhé etapy výzkumu by získaný soubor dat, vztahující se k počátku prvního parlamentu ČR, zůstal pouhým torzem.

Výsledky prezentované v předkládané studii se proto nemohly omezit pouze na výsledky druhé, "grantové" etapy výzkumu, ale pracují i s výsledky první, "holandské" etapy. Nejsou prezentovány všechny získané údaje, ale údaje, které bezprostředněji korespondují s obecnějšími problémy a osvětlují je. Údaje týkající se poslanců slovenského parlamentu 1993, jsme nemohli použít, i když komparace byla zajímavá, (výzkum 1996 se uskutečnil již jen v Parlamentu ČR)³ protože jsme k nim neměli druhý srovnatelný datový soubor.

Tato studie, i přes naši snahu zůstává specializovaným souborem informací presentovaných spíše bez potřebného kontextu, který by poskytly další, doplňující analýzy parlamentu a práce širšího badatelského týmu. Problematika postojů a hodnot poslanců, která je interpretačním klíčem řady parlamentních problémů a analýz, tak zde zatím do jisté míry zůstává klíčem bez dveří, jež má otevírat. Překonání této okolnosti je možné pouze zpracováním širšího spektra problematiky více badateli v rozsáhlejší publikaci. Tato úloha je před námi.

Poslanci Parlamentu ČR 1996 - Druhá etapa výzkumu

Druhá etapa, o níž pojednává tato studie byla realizována jako Projekt GA ČR č. 403/96/0388. Prostředky byly vzhledem k politickému kalendáři roku 1996 uvolněny poměrně pozdě, v době, kdy již začínala volební kampaň 1996, což značně ztížilo dotazování. a poslanci byli obtížně dosažitelní.

Bylo použito formy standardizovaného rozhovoru na základě dotazníku z velké části srovnatelného s dotazníkem výzkumu 1993. Dotazník 1996 se však přitom poněkud odlišoval: ve druhé etapě nebyly znovu šetřeny položky identifikační, které se během funkčního období parlamentu nemohly podstatně měnit. Vypuštěny byly některé položky pocházející z formulací holandského dotazníku, které byly sice významné pro zahraničního partnera v první etapě, ale nikoli pro naše domácí potřeby. Doplněny byly některé aktuální otázky. Zachovány zůstaly asi tři čtvrtiny otázek z první etapy. Rozhovory v únoru až dubnu 1996, převážně v prostorách Poslanecké sněmovny, realizovali speciálně proškolení tazatelé firmy Factum non fabula, která měla zkušenosti a kontakty z první etapy 1993. Při konání rozhovorů byla dávána přednost termínům zasedání sněmovny, kdy mohli být poslanci zastížení. V tomto období se konaly 2 plenární schůze, které však měly nestandardní průběh. Vzhledem k tomu a k počínající volební kampani se přes převážně kladný postoj poslanců k výzkumu podařilo zastihnout pouze 146 poslanců, tj. 73 %. Přesto jsou četnosti odpovědí (návratnost) velmi podobné četnostem odpovědí poslanců

³ Soubory dat obou etap výzkumu jsou deponovány v archivu instituce, se kterou výzkumný tým dlouhodobě spolupracuje: Parliamentary Documents Center for Central Europe, University of North Carolina, Greensborough, pod vedením prof. Davida Olsona a Williama Crowther. Tento archiv soustřeďuje dokumentaci nových demokratických parlamentů střední a východní Evropy.

Bundestagu ve zmíněném německém výzkumu z roku 1988/89. (údaj viz příloha I.) Podrobnější informaci poskytují údaje v příloze I.

Cílem projektu bylo shromáždit informace, jež po ukončení mandátu prvního parlamentu a po rozptýlení poslanců, na rozdíl od jiných informací o prvním parlamentu ČR, již nebude možné nikdy shromáždit ani rekonstruovat. Tento cíl se podařilo splnit.

Získané výsledky jsou komparovatelné s citovanými německými výsledky i s výsledky maďarských kolegů⁴. Ale tato analýza přesahuje možnosti i poslání předkládané studie.

Teorie dekomponovaná v otázkách dotazníku byla dostatečně zřejmá i bez jejího explicitního vyjádření, které jsme k dotazníku neměli k dispozici. Dodatečně, po seznámení s uvedenými německými publikacemi o výzkumu poslanců Bundestagu, jsme se přesvědčili, že obecné teoretické problémy a jejich bloky, které jsme z otázek odvodili, byly formulovány adekvátně. Zahrnovaly zejména následující základní problémy:

1. Problém reprezentace: převládá u poslanců představa reprezentace zájmu všech občanů nebo představa zastupování některé dílčí složky či segmentu společnosti. Teoreticky vyjádřeno jde o problém, zda hodnotově dominuje princip reprezentace, tj. znak parlamentní zastupitelské demokracie nebo princip delegace, tj. znak korporativní. Vůči komu se poslanec cítí být odpovědný, vůči své straně, voličům své strany, teritoriu, občanům, vlastnímu svědomí? Řešení těchto vztahů zřejmě v mnoha směrech předznamenává i fungování jednotlivých parlamentních orgánů.
2. Problém štěpících linií (cleavages) procházejících parlamentem: existují-li, jak dalece jsou stabilní, kudy probíhají a jak korespondují s celospolečenskými politickými cleavages, jejich případné proměny. Tento problém vyžaduje další doplňující analýzy, minimálně analýzu hlasování poslanců a otázek, o nichž se hlasovalo.
3. Způsoby a místa tvorby rozhodnutí, jejich případné proměny během mandátu parlamentu. Teoreticky jde o problém základního štěpení (a častého vnitřního konfliktu) poslanecké role na roli politickou (stranickou) a roli odbornou, modelově institucionalizovanou na jedné straně v parlamentních klubech, na druhé straně v parlamentních výborech (komisích). Patří sem ale i problematika vlivu vedení politických stran, intervencí zájmových skupin, vlivu expertů, schůzek s voliči a veřejného mínění.
4. Způsob vymezování statusu poslance (a jeho případné proměny) souvisí s jeho referenční skupinou a je zahrnut v předchozích problémech jako akcent stranický, odborný, občanský.

⁴ . Attila Ágh, Sándor Kurtán, The First Parliament, Hungarian Centre for Democratic Studies, Budapest 1995

5. Problém vzniku a stabilizace nové politické elity a politické třídy. V dotazníku je tento problém kladen jako struktura aspirací poslance. Fakticky odpověď závisí na analýze časové řady podobných výzkumů, které zatím nejsou k dispozici
6. Problém vztahů v mocenském trojúhelníku parlament - vláda - parlament, prezident, hodnocení poslanci. Tento nejvyšší mocenský trojúhelník je sice vymezen ústavou, přesto v něm vznikají různá napětí a je konfrontován s odlišnými a kritickými představami poslanců. Ve vyspělých demokraciích byl růst moci exekutivy vůči parlamentu zastaven a naopak stoupá vliv parlamentů.

U všech obecných problémů parlamentarismu, které pojí Parlament ČR s parlamenty vyspělých demokracií, je v našem případě nezbytné přihlížet ke skutečnosti, že je parlamentem přechodného, demokratizačního období a současně prvním parlamentem nového státu. Tyto dvě charakteristiky jej uvádějí do vztahu ke třem skupinám postautoritárních parlamentů (vlastnícím buď obě charakteristiky, jako Parlament ČR nebo jen některou z nich). Charakteristiky a specifika jednotlivých skupin je třeba teprve na základě komparací stanovit. Tuto komparativní analýzu předpokládáme jako další pracovní krok po zapojení výsledků tohoto grantového projektu (akcentujícího poslance parlamentu) do širší analýzy prvního českého parlamentu.

Zdá se, že samostatná teoretická práce postkomunistických zemí týkající se parlamentní problematiky, se zatím ubírá jinými cestami a jinými přístupy, jak uvádíme dále.

Historicky prvnímu parlamentu České republiky, který byl zvolen jako Česká národní rada (zemský parlament), plnil spíše úlohu druhořadého orgánu zákonodárné moci ve federálním státě po Federálním shromáždění, připadla díky rozpadu Československa úloha vytvořit základy nové české státnosti a také legislativně dořešit rozdělení federace.⁵ Jednalo se především o vytvoření a přijetí nové ústavy, vybudování mezinárodních kontaktů parlamentu, volbu prezidenta, jmenování soudců Ústavního soudu. V souvislosti s rozdělením federace se jednalo např. o rozdělení měny, vytyčení státní hranice se Slovenskem a řadu dalších zákonů.

Historické úloze, kterou musel první český parlament plnit, odpovídala i jeho legislativní aktivita; v průběhu čtyřletého volebního období projednala Poslanecká sněmovna 451 návrhů zákonů, z toho bylo 166 poslaneckých návrhů (36%) a 285 vládních návrhů (64%), schválila 308 zákonů (79,6%) (podrobněji viz Příloha VII. a XI.). Návrhy se týkaly zejména oblasti ústavního práva, trestního práva, hospodářského a finančního práva, zdravotnictví a sociálních záležitostí. Největší aktivitu vyvíjel parlament v roce 1993, v prvním roce ČR, kdy schválil více než třetinu z celkového počtu zákonů. Celkem se během funkčního období konalo 43 schůzí sněmovny (viz příloha VI.). Jednání probíhala do roku 1995 podle zákona ze 22. 3. 1980 o Jednáním řádu Federálního shromáždění. Nový Jednací řád byl schválen 19. 4. 1995 na 32. schůzi PS a podle hodnocení většiny poslanců (58%) po necelém roce jeho platnosti se dobře, ev. velmi dobře osvědčil.

⁵ Hodnocení role federálního a českého parlamentu v tomto kontextu viz. Z. Jičínský 1995

V nové Ústavě, platné od 1.1.1993, byl český parlament koncipován jako dvoukomorový, rozhodující úloha v legislativní činnosti však připadá Poslanecké sněmovně. Je jedinou komorou, která schvaluje státní rozpočet a státní závěrečný účet, může hlasovat o důvěře vládě, interpelovat vládu a ministry. Vláda se zodpovídá jen Poslanecké Sněmovně, nikoliv Senátu [Reschová, Syllová 1994:2]. Zákonodárnou iniciativu mají podle Ústavy (čl 41, odst. 2) poslanci, skupina poslanců, Senát, vláda nebo zastupitelstvo vyššího územního samosprávného celku. Vzhledem k tomu, že Senát ani vyšší územně samosprávné celky nebyly v průběhu volebního období vytvořeny, mohly prakticky uplatňovat zákonodárnou iniciativu jen poslanci a vláda.⁶

Druhá komora, Senát, nebyla po celé funkční období ustavena; parlament tak pracoval v situaci provizoria a byl jediným garantem a strážcem demokratické legislativy, protože "pojistka demokracie" - Senát - chyběla. O to větší odpovědnost spočívala na poslancích.

Na realizaci výzkumu poslanců se v první i druhé etapě přímo i nepřímo podílela řada kolegů i institucí, jimž náleží dík za to, že tato práce mohla být vůbec rozběhnuta. Poděkování patří kolegyním JUDr. Syllové a JUDr. Reschové za pomoc při reformulaci holandského dotazníku, konzultaci při překladu a za průběžnou spolupráci. Za obdobnou spolupráci a pomoc při vyjednání vstupu do Slovenské národní rady v první etapě výzkumu náleží náš dík také kolegyni PhDr. Danici Sivákové (Parlamentní institut NR SR). Náš dík za pochopení o ochotu v roce 1993 náleží i poslancům a představitelům klubů SNR Slovenské republiky, bez ohledu na jejich stranickou příslušnost. Poděkování patří i předsedům poslaneckých klubů za zprostředkování kontaktu se členy klubů a všem poslancům PS-P ČR, kteří v roli respondentů věnovali tomuto výzkumu čas. Naše vděčnost náleží také řediteli knihovny parlamentu ČR PhDr. Karlu Sosnovi a pracovním knihovny a archivu.

Dále náleží náš dík prof. Davidu Olsonovi z University v Greensboro. N.C., prof. Maurice Simonovi z East Carolina University, Greenville, N.C. USA a vedení East Carolina University v Greenville za pomoc při realizaci druhé etapy výzkumu; kolegům z Karlovy university, Doc. M. Potůčkovi a Dr. M. Purkrábkovi, kteří neváhali s námi spojit své síly při ohrožení možnosti realizace výzkumu. Za pochopení a podporu děkujeme i řediteli Sociologického ústavu JUDr. Illnerovi a vědecké radě ústavu. V neposlední řadě patří náš dík kolegyni Monice Stoškové za průběžnou péči o projekt a jeho organizaci a kolegyni Petře Rakušanové za práce spojené s dokončením projektu. Náš dík patří řadě dalších kolegyň a kolegů, na něž se ve výčtu již nedostalo místa. Děkujeme všem s tím, že práce pokračuje, končí pouze jedna její etapa vymezená daným grantovým projektem.

⁶ . Zákonodárná iniciativa není nijak omezena a týká se všech oblastí života. Výjimku tvoří zákon o státním rozpočtu, kde je zákonodárná iniciativa svěřena pouze vládě.

1. MÍSTO A ROLE PARLAMENTU V DEMOKRATICKÉ TRANSFORMACI.

1.1. Obecné vymezení problému

Základním cílem demokratické společnosti je zabezpečení spravedlivého uspokojování zájmů (z obecného i individuálního hlediska). Základním mechanismem dosahování tohoto cíle je princip reprezentace zájmů, zahrnující jejich svobodné, pluralitní a soupeřivé artikulování, manifestování, agregování a realizování. Arénou této artikulace, manifestace, agregace je politický prostor, jejich nástrojem politika jako boj (soupeření) o alokaci hodnot [Easton 1965]. Pluralitní zájmy jsou agregovány prostřednictvím tzv. intermediárního procesu intermediárními institucemi (politické strany a další subjekty, politické soupeření a boj, volby, činnost parlamentu). Nejvýznamnějšími z těchto institucí jsou politické strany, které působí v celé politické vertikále, od místní úrovně po parlamentní. Vrcholným legitimujícím procesem agregování zájmů ve vůli obecnou a státní jsou volby. Ústřední institucí empiricky realizující volbami vyjádřenou vůli obecnou (agregované zájmy), je parlament.

Parlament, jeho plénium, výbory a stranické kluby, s jejich soupeřivou artikulací a manifestací na vrcholové, celostátní úrovni, jsou ohniskem intermediárních zájmových politických procesů. Parlament je místem, kde jsou zájmy jednak s konečnou platností agregovány v zákonech jako vůle obecná, jednak dekomponovány pro implementaci prostřednictvím exekutivy.

Tato role parlamentu je v parlamentní demokracii vyjádřena i statutem poslance, který je reprezentantem všeho lidu, nikoli zástupcem jednotlivého zájmu nebo delegátem některé zájmové skupiny, organizace, či politické strany, přestože je některou politickou stranou nominován. Touto klíčovou, ale ambivalentní pozicí poslance, která je obvykle východiskem analýz i explikací fungování parlamentu, byl motivován náš zájem o získání informací právě o souboru poslanců. Pozice a role parlamentu mezi politikou a exekutivou je podobně ambivalentní.

Uvedená intermediární role parlamentu je v parlamentní demokracii v podstatě stejná ať jde o parlament vyspělé demokracie nebo první parlament nového státu, či parlament politického systému v procesu demokratické transformace.

Parlament transformující se společností se bude od vyspělých parlamentních demokracií lišit pouze kvalitou a charakterem některých vstupů a výstupů, determinovaných situací konkrétní státní společnosti. Zájmy a jejich intermediární institucionalizace budou jednodušší, méně strukturované, specializované a méně stabilizované. Intermediární proces od artikulace k agregaci zájmů bude proto zřejmě mezi jednotlivými subjekty obtížněji komunikovatelný, legitimovatelný a akceptovatelný, což musí mít důsledky v charakteru a formalizovanosti politického boje, v jehož průběhu pravidla a etiketa politického soupeření teprve vznikají. Charakter parlamentních vstupů a výstupů bude odpovídat období zakladatelskému (konstituanta) a demokratizačnímu (konflikt staré a nové legislativy, určitá anomie) a postupnému naplňování přechodného období.

První poslanci prvního parlamentu a jejich vlastnosti podbarvující celé fungování tohoto parlamentu a mohou být rozhodujícím a posledním klíčem, vysvětlujícím a dokreslujícím některá jednání, rozhodnutí či nerozhodnutí parlamentu.

1.2. Problém role parlamentu středoevropských zemí v demokratické transformaci

Dříve než bude možné uspokojivě analyzovat působení prvních transformačních postkomunistických parlamentů a hodnotit jejich roli, musí být poměrně konkrétně definováno a popsáno prostředí, v němž tyto parlamenty působí.

Relativně dostatečně je vymezeno působení parlamentů v prvních poválečných demokratizačních vlnách, v prostředí latinsko-americkém, asijském, jihoevropském a ve středoevropském, zejména na poválečném případu SRN.

Chybí však alespoň srovnatelné vymezení prostředí postkomunistických zemí poslední demokratizační vlny a v něm pak zejména chybí zpracování středoevropských specifik. Potřebu interpretačního, výkladového schématu, teorie (velké, střední či malé) pro potřeby výzkumů postkomunistických parlamentů, řeší badatelé (nejen čeští) obvykle přejímáním výkladových schémat zemí vyspělého parlamentarismu nebo výše zmíněných rozpracovaných transformačních schémat latinskoamerických, asijských, jihoevropských. Téměř vůbec není přihlíženo k jediné, přitom právě středoevropské zkušenosti s demokratickou transformací, ke zkušenosti německé (třebaže federalistické, spolkové) a historicky pak k meziválečné zkušenosti Československé.

V poslední době se zvedají hlasy zpochybňující asijské, jihoamerické, ale i jihoevropské konceptuální aplikace a usilující o autentické středoevropské myšlenkové osamostatnění⁷. Ovšem ve svých postupech, které jsou založeny spíše na analogiích než komparacích, na hypotetických formulích a postulátech, spíše než na konstrukci teorie, pracují bez dalšího pouze s modely západní demokracie.

Jelikož cílem této studie je prezentace specializovaného šetření poslanců parlamentu, nikoli analýza parlamentu, můžeme zde tuto středoevropskou interpretaci bez závažnějších následků pro závěry zprostředkovat jako podnět pro další pokračování tématu.

Středoevropská specifika jsou v citované linii maďarských (i v rámci mezinárodní spolupráce) studií spatřována v rozdílné roli parlamentů a systémů stran. Zatímco ve střední a jižní Evropě jsou podle této koncepce parlamenty ústředním činitelem

⁷ . O emancipaci od latinskoamerických teorií přechodu a pro "rozvoj nové regionální středoevropské teorie" se explicitně pokouší serie publikací a konferencí Maďarského střediska demokratických studií: The First Parliament, Democratization and Europeanization in Hungary; Atila Ágh, Sándor Kurtán eds., Hungarian Centre for Democratic Studies 1995; The First Steps, The Emergence of East Central European Parliaments; Hungarian Centre for Democratic Studies 1994

demokratizace a parlamentní strany jsou jejími velkými aktéry, v Latinské Americe, ani ve východní Evropě nehrají parlamenty a politické strany významnou roli. [Ágh 1995: 249] "Středoevropská demokratická transformace je především parlamentní transformací" akcentuje toto téma Ágh [s.250], aniž však analyzoval rozdíl tohoto "především" např. od jihoevropské demokratické transformace, protože mezi latinskoamerickou, asijskou a jihoevropskou zkušeností existuje rozdíl. Střední Evropu je podle uvedeného autora možné definovat jako region parlamentarismu, východní Evropu jako oblast presidentských systémů. V tom podle tohoto pojetí spočívá středoevropská stabilita na rozdíl od východoevropské nestability. Středoevropské parlamenty jsou podle autora "vládnoucími parlamenty" a první etapu demokratické transformace dokonce nazývá "etapou parlamentarizace" [250]. Středoevropskou specifikou nalézá v "přeparlamentarizování" [Ágh 1995: 251]. Jeho podstatu spatřuje v absenci ostatních demokratických institucí. Přeparlamentizování podle něj vede k extrémní nepopularitě prvních parlamentů ve střední Evropě. Politické elity jsou často méně demokratické než masy. Nové politické elity bývají arogantní, delegitimují parlamenty a činí je nepopulárními symboly sebestředné politiky s politiky nalézajícími se v permanentním amoku [Ágh 1995: 252-253].

Tato zobecnění obsahují řadu reálných charakteristik našeho prostředí, jsou však spíše podnětnými pozorováními, postřehy a hypotézami, než středoevropskou teorií. Závěry a zobecnění nejsou dostatečně teoreticky konstruovány, ani argumentovány a komparovány, jejich středoevropská specifika je spíš problematičtější. Parlamenty jsou snad téměř všude objektem kritiky a nevůle, poměrně často se v nich také vyskytují arogantní, korumpovaní, dokonce i násilničtí poslanci, podléhající "amoku", kteří kompromitují velkou ideu demokratického parlamentarismu. Velmi odvážná je teze o vládě parlamentů a přeparlamentarizovanosti (overparlamentarization), které mají tvořit specifické rysy středoevropského parlamentarismu.

Autor tento závěr možná formuloval pod dojmem transformační parlamentní vřavy a legislativní hyperaktivity. Pak by ale bylo třeba uvážit, zda nejde spíše o rys parlamentarismu demokratické transformace, než o středoevropskou specifikou. Problematické je odvození uvedeného závěru srovnáním s jihoamerickými a asijskými režimy s jejich nižší rolí parlamentů a systémů stran. Tyto politické systémy jsou řadou badatelů zpochybňovány právě v jejich komparovatelném demokratismu s demokratismem evropským [O'Donnell 1995, Dahl 1994].

Tato stručná charakteristika prostředí jako referenčního rámce v němž působili poslanci prvního parlamentu musí nezbytně zahrnout ještě další dimenzi, rozměr časový, jako průběh institucionalizace procesů a činností, naplňování funkcí demokratických institucí a proměnu náplně činností i intermediárních procesů. Tato dimenze je problémem (tématem) etap či stupňů demokratické transformace.

1.3. Etapy demokratické transformace.

Období přebírání moci.

První období je obdobím předávání a přebírání moci, obdobím demokratizace. V tomto období často dochází k rozpadu starých politických a státních struktur, k všeobecnému poklesu integrovanosti a ke vzniku řídicího, organizačního a institucionálního vakua. Nepovažujeme-li za takovou desintegraci rozdělení Československa, pak v Čechách ani na Slovensku první etapa neproběhla tímto způsobem. Parlament ČSFR byl klíčovou institucí pro pokojné převzetí moci. Došlo k němu dohodou, výměnou části poslanců a kooptováním nových, čímž byla zabezpečena parlamentní většina nezbytná k převzetí státní moci a přípravě voleb. Činnost Federálního i republikového parlamentu v tomto období na fundovanou analýzu dosud čeká, přesto že již určité analýzy objevily [Reschová 1992, Sylová 1992, Jičínský 1993, Olson 1994]. (V etapě předcházející tomuto projektu, zachytil rozdíly obou republikových souborů poslanců také náš výzkum, který se v roce 1993 uskutečnil v českém i slovenském parlamentu.) Vznikaly nové demokratické instituce, zejména různá hnutí, politické strany, svobodná média. Etapa demokratizace je obvykle uzavřena volbami, ustavujícími a legitimujícími nový parlament, vládu a hlavu státu. [O'Donnell, Schmitter 1986, Merkel 1996, 1995], které umožňují demokratickou transformaci politického systému. Uskutečnění prvního přechodu, tj. nastolení demokraticky zvolené vlády, otevírá cestu "druhému přechodu", který je obdobím ustavování demokratického systému shora.

Období transformace politického systému

Druhé období je obdobím transformace k politickému systému pluralitní zastupitelské demokracie. Toto období končí přijetím základního zákona státu - ústavy, a vytvořením základního mechanismu institucionalizujícího a prostředkujícího soupeření o realizaci zájmů, tj. systému politických stran. Toto období transformace je komplexnější než přechod od autoritární vlády k demokratické vládě a je také delší, než se obvykle předpokládalo. Velkou roli při "druhém přechodu" - transformaci, hrají specifické tradice jednotlivých zemí a jejich politická kultura. Podle některých autorů u mnoha postkomunistických zemí nejsou žádné záruky, že tato transformace k politické demokracii západního typu bude úspěšná. O úspěchu rozhoduje institucionalizace demokratických procesů, všeobecný konsensus a obecná vůle v tomto směru, stejně jako úspěch ekonomické transformace. Na konci tohoto období začíná etapa konsolidace demokracie.

Proces dělení Československa a státoprávní spory komplikovaly toto období a vůči předpokladům presentované typologie způsobily zdržení některých institucionalizačních aktů, např. přijetí ústavy. Pro naše hledisko je významné, že se již v tomto období formoval politický systém a vyvířalo jeho jádro, systém stran (z politické scény zmizelo hnutí /OF/, docházelo k redukci počtu stran a výzkumy preferencí ukazovaly i tendenci k budoucí redukci stran parlamentních, k níž později skutečně došlo.

Období konsolidace demokracie a jeho fáze

Teoreticky období konsolidace demokracie začíná schválením ústavy a má čtyři hypotetické prolínající se fáze [Merkel 1996: 12]:

1. První fází procesu konsolidace je strukturální konsolidace, t.j. konsolidace ústředních ústavních orgánů a politických institucí jako je hlava státu, vláda, parlament a soudnictví. Tím jsou vytvořeny předpoklady pro další konsolidační procesy. V České i Slovenské republice k tomu docházelo prostřednictvím republikových institucí v rámci federace, ještě před přijetím ústavy ČR po rozdělení státu. Strukturální fázi konsolidace, která je první konsolidační fází, v našem případě pravděpodobně narušovalo odkládání ustavení některých institucí a nastartování procesů potřebných právě z hlediska zahájení formování občanské společnosti, např. územně správní uspořádání, Senát (když byl vůbec koncipován), správní soudnictví. Poměrně nebezpečnou etapu strukturální konsolidace politického systému, paradoxně právě při plném politickém konsensu občanů s vládou, prošlo v této etapě trio nejvyšších státních politických institucí, prezident, premiér a parlament, představovaných mediálními spory nositelů těchto rolí, zejména presidenta a premiéra.
2. Druhou fází je "konsolidace procesu reprezentace", v níž se zklidňuje, formalizuje a konsoliduje intermediární prostředkování zájmů politickými stranami na základě vývoje a zrání systému stran, případně zájmových sdružení v rovině občanské společnosti, jsou-li k tomu předpoklady. V případě České republiky se tento proces realizoval především zráním systému stran jako hlavního intermediárního mechanismu, vzniku a zrání zájmových a profesionálních sdružení, formováním a působením zaměstnaneckých komor, restrukturalizací odborů. Občanská sdružení a spolky které tradičně charakterizují sféru občanské společnosti začaly bezprostředně po listopadu 1989 spontánně vznikat, ale v dalším vývoji transformace a nástupu tržní ekonomiky se většinou neudržely.
3. Třetí fází tvoří "behaviorální konsolidace" jako stabilizace a konsolidace takového občanského chování podporujícího demokracii, které již nikomu neumožňuje mobilizovat dostatečné prostředky proti demokracii. Této situace bylo v ČR poměrně rychle dosaženo. Demokracie je nespornou hodnotou. Míru realizace třetí fáze konsolidace demokracie je v našem případě možné vyvozovat z postojů veřejnosti, které identifikují různé průzkumy veřejného mínění. V tomto případě je třeba rozlišovat mezi hodnocením politické situace, která může konjunkturálně kolísat, a postoji veřejnosti k demokracii, vyjadřované např. srovnáním s obdobím před listopadem 1989 nebo podobnými indikátory, které vypovídají o postoji k demokracii nebo jejím hodnotám. Tyto postoje, k demokracii a jejím hodnotám jsou jednoznačně pozitivní. Systémové antidemokratické postoje, které mají na mysli teoretikové demokracie, se v České republice nevyskytují. Určitým latentním nebezpečím pro demokracii jsou spíše naivně demokratické nebo rovnostářské postoje. Jejich určité nebezpečí spočívá v tom, že jako nebezpečné pro parlamentní demokracii nejsou však vždy dostatečně identifikovány hodnoty prezentované

jako demokratické či ve jménu zlepšení demokracie. Jde zejména o hodnoty přímé demokracie, odpor vůči politickým stranám a obecné vyzvedávání politických hnutí jako demokratického vzoru. Předpokládáme, že Česká republika se v podstatě nalézá v této, třetí fázi takto definované konsolidace demokracie [Brokl a kol. 1997].

4. Poslední fází je "konsolidace postojů" chápána jako vytvoření občanské politické kultury, která udržuje demokracii. Toto období chápeme jako vytvoření a fungování občanské společnosti tj. existence demokracie nikoli pouze jako demokraticky fungujících institucí, ale jako "stavu společnost" (Tocqueville). Merkel s odvoláním na práce Almondovy a Verbovy poznamenává, že tato fáze, jak ukazuje "druhá demokratizační vlna" let 1943-1962, může trvat celá desetiletí a může být dovršena teprve generačními změnami. Třetí demokratizační vlna proběhla v létech 1974 -1994. [Huntington 1991] O deficitu naší demokracie v tomto směru jsme psali v řadě publikací. Česká republika pravděpodobně více méně splňuje předpoklady prvních tří fází konsolidace demokracie. Teprve když úspěšně proběhly všechny fáze konsolidace, je možné mluvit o demokratickém systému resistantním vůči krizi.

2. SOCIÁLNĚ EKONOMICKÉ POSTAVENÍ POSLANCŮ PRVNÍHO ČESKÉHO PARLAMENTU A JEJICH RODIN.

Rekrutace poslanců, kteří se dostali do parlamentu ve volbách 1992, byla odlišná od prvních "porevolučních" poslanců, zvolených ve volbách 1990. V prvním porevolučním volebním období 1990-92 byl systém stran a jeho mechanismy ještě nezralé, poslanci se do parlamentu nedostávali prostřednictvím politických stran, ale spíše hnutí, bez obvyklých nominačních postupů, jako např. „primárky“. Ve volbách 1992 byla situace odlišná. Nebyla to již tato revoluční rekrutace, kdy se aktéři dostávali do pozic bez předchozích zkušeností z politiky, ale byl to již převážně standardní výběr z politických stran a předchozích stupňů politické moci, což svědčí o zrání politického systému. Zkušenosti českých poslanců však většinou nebyly dlouhodobé (Brokl a Mansfeldová, 1995), pocházely až z doby po pádu komunismu.

Důležitá z hlediska kontinuity, v pozitivním i negativním smyslu, byla předchozí zkušenost z období komunismu. Přes svým zvolením do parlamentu měli zhruba dvě třetiny poslanců předchozí zkušenosti z některého reprezentativního orgánu na různé úrovni, ale jen 15% získalo tyto zkušenosti již před rokem 1989 v období komunismu. Nejdelší zkušenost měli poslanci za KSČM. Po svém zvolení v r. 1992 nemělo 40% poslanců žádnou předchozí zkušenost s parlamentní prací.

Zaměstnání před vstupem do parlamentu

Povolání poslanců před jejich vstupem do parlamentu byla velmi různorodá ve srovnání s tradiční rekrutací ve vyspělých demokraciích. Mezi poslanci byly více zastoupeni ti, kteří působili ve státní administrativě na regionální úrovni, manažeři, technici a nehumanitní inteligence (lékaři, přírodovědci, právníci apod.)

Sociální homogenita nebo heterogenita souboru poslanců parlamentu určuje společně s jejich stranickou příslušností hranice integrování postojů při parlamentním hlasování, při tvorbě parlamentních uskupení a zájmově determinuje komunikační i harmonizační možnosti mezi nimi. Ve srovnání např. se strukturou povolání poslanců německého Spolkového sněmu [Rebenstorf 1993:62], je český parlament heterogenější, ale dělnictvo je v něm také podprezentováno. Struktura povolání poslanců německého parlamentu je oproti českému parlamentu posunuta k vyšším třídám od střední vyšší třídy počínaje. Rebenstorf na základě srovnání šesti volebních období Spolkového sněmu konstatuje, že „kapitál je prostřednictvím kategorie samostatných a zaměstnanců průmyslového sektoru relativně dobře zastoupen, ale nikoliv ‘práce’.“ Ve spolkovém parlamentu chybí dělníci. Rebenstorf na tomto základě dovozuje jednak jeho „pouředničení, které také znamená jeho ‘postátnění’“, jednak oslabení štěpící linie cleavage „práce versus kapitál“ [Rebenstorf 1993:61-63]. V českém parlamentu je dělnictvo také podprezentováno.

Před zvolením do parlamentu pracovali poslanci parlamentu v různých hospodářských odvětvích (Viz. Tab. 1) U poslanců zaměstnaných před vstupem do parlamentu ve státní administrativě se jednalo převážně o poslance, kteří přišli z lokální úrovně státní administrativy. Vyšším procentem byli zastoupeni ti, kteří pracovali jako technicko hospodářští pracovníci (THP) a manažeři.

Přehled rodinného zázemí ukazuje, že pokud příbuzní a předkové dosáhli vysokého statusu, bylo to zejména na poli vědy a umění, na druhém místě v oblasti managementu a podnikání a to jak v období před rokem 1948, tak 1948 - 1989 (Viz. Tab. 2 a 3). Tento trend nedoznal změny ani po roce 1989. (Viz. Tab. 4)

Tab. 1 **Zaměstnání poslanců před zvolením do parlamentu podle odvětví**

	<i>abs.</i>	%
státní administrativa	4	2,9
státní administrativa lokální	17	12,5
podnikatel	7	5,1
manager	17	12,5
THP	16	11,7
dělník	8	5,9
zemědělství	2	1,5
lékař	12	8,8
zdravotnický personál	3	2,2
učitel	12	8,8
vědec, umělec	10	7,3
advokát,soudce	11	8,1
zaměstnán politickou stranou	10	7,3
služby a ostatní	7	5,1
Celkem	136	100,0

Tab. 2 **Sociálně ekonomické postavení rodiny poslanců do roku 1948**

	<i>abs.</i>	%
věda, umění	9	1,6
managment, podnikání	7	2,4
politická funkce, státní správa	4	3,4
nemá	116	93,0
Celkem	136	100,0

Tab. 3 **Sociálně ekonomické postavení poslanců v období 1948 - 1989**

	<i>abs.</i>	%
věda, umění	13	11,1
managment, podnikání	8	4,0
politická funkce, státní správa	7	7,7
nemá	108	79,9
Celkem	136	100,0

Tab. 4 **Sociálně ekonomické postavení poslanců v období 1989 - 1993**

	<i>abs.</i>	%
věda, umění	7	6,3
managment, podnikání	8	6,3
politická funkce, státní správa	7	2,6
nemá	114	85,0
Celkem	136	100,0

Rodiny poslanců českého parlamentu z hlediska členství v politických stranách

Politická příslušnost otce a matky k pravicovým nebo levicovým politickým stranám v minulosti, tzn. do roku 1989, nekoresponduje příliš se stávajícím členstvím poslanců v pravicových nebo levicových stranách. Mezi poslanci pravicových stran stejně jako mezi poslanci stran levicových převažovalo v rodině členství v levicových stranách, pokud bychom v období komunismu takové rozlišení použili. Mezi poslanci levicových stran je tento trend výraznější. Vzhledem k historickému vývoji je tato tendence v obou případech pochopitelná. V současnosti členství poslance v politické straně koresponduje se současným členstvím rodičů z hlediska pravolevé orientace. Znamená to, že rodiče poslanců pravicové strany jsou také členy pol. strany z pravé

části politického spektra. Pro rodiče poslanců levicových stran platí stejné pravidlo. Mezi dotázanými se nenašly výjimky.

Tab. 5 **Členství rodičů poslance v politických stranách do roku 1989. /abs. hodnoty/.**

	<i>Politická strana rodičů poslance</i>					
Politická strana poslance	pravice		levice		celkem	
pravice	11	64,7 %	22	39,3 %	33	45,2 %
levice	6	35,3 %	34	60,7 %	40	54,8 %
Celkem	17	100,0 %	56	100,0 %	73	100,0 %

Rodiče (otcové) 50% poslanců byli v minulosti členy nějaké politické strany, z nich: 32% KSČ, 4% ČSSD, 4% KDU-ČSL. V rámci čistek po roce 1968 bylo 10% otců a 6% matek poslanců vyloučeno nebo vyškrtáno, 13% resp. 4% vystoupilo ze strany samo (není uvedeno ze které, ale rozumíme KSČ). Tyto okolnosti tvoří specifickou socializační zkušenost této skupiny poslanců. V uplynulých létech nebyl nikdo z jejich nejbližších příbuzných poslancem ani reprezentantem na žádné úrovni od komunální až po federální. Minimum poslanců uvedlo rodiče či prarodiče v profesních pozicích, pro něž byla předpokladem vysoká politická angažovanost či loajalita s minulým režimem.

Tab. 6 **Současné členství rodičů poslance v politických stranách /abs. hodnoty/ - 1993**

	<i>Politická strana rodičů poslance</i>		
Politická strana poslance	pravice	levice	celkem
pravice	5	-	5
levice	-	8	8
Celkem	5	8	13

3. FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ ZVOLENÍ DO PARLAMENTU

3.1. Výběr kandidátů v rámci politické strany

Volby do poslanecké sněmovny probíhají podle poměrného volebního systému. Výběr kandidátů a sestavení kandidátních listin je interní záležitostí politické strany a není nijak právně vymezen. V našem volebním systému jsou vymezeny poměrně velké volební obvody. Voliči hlasují pro jednotlivou politickou stranu, na kandidátní listině mohou ovlivnit pořadí kandidátů využitím možnosti preferenčního hlasu.

Sestavení kandidátní listiny tak bylo a je otázkou taktiky konkrétní politické strany. Na jejím rozhodnutí také záviselo, zda je kandidát postaven v obvodě, v němž bydlí či nikoliv. Kandidáti byli navrhováni zásadně zdola (z okresů a regionů), rozdíl mezi stranami spočíval v tom, jak byl stanoven „výběrový filtr“, zda byl rovněž v kompetenci okresů a regionů či zda byl stanoven „shora“, z ústředí strany. Příkladem takového zásahu shora bylo nominování kandidáta na 1. místo listiny (volebního lídra) nebo jeho doporučení, eventuálně obsazování volitelných míst na kandidátkách. Některé strany se snažily dodatečně shora doplnit na kandidátky ženy, pokud jejich zastoupení bylo slabé, jiné podobný krok zásadně odmítaly (ODS).

Strany si stanovily vnitřní závazná kritéria pro to, kdo může za stranu kandidovat (například odbornost, být známou osobou v místě, mít publicitu v médiích, apod.). Jedno výběrové kritérium bylo všem stranám společné - negativní lustrační osvědčení. Na rozdíl od voleb 1990 začaly strany pro volby 1992 s výběrem kandidátů už více než rok před volbami. Některé využily zahraniční poradce, služby psychologů či stanovily ještě sofistikovanější kritéria výběru (KSD). Konečný výběr byl ale vždy otázkou politického rozhodnutí.

Média byla důležitá nejen pro jejich případnou nominaci nebo kandidaturu (Viz. Tab. 7), ale i pro jejich činnost ve sněmovně (Viz. Tab. 8). Publicita v médiích ať už byla konkrétní stranou brána v potaz při nominaci či nikoliv, je všeobecně považována za velmi důležitou pro politickou kariéru poslance. Publicita je důležitá jak v médiích s celostátní působností, tak v regionálním tisku a rozhlasu, kde můžeme hypoteticky předpokládat přiblížení činnosti poslance jeho volebnímu obvodu. Srovnání dat z roku 1993 a 1996 v tabulce 8 ukazuje, že zkušenost s výkonem poslaneckého mandátu vedla dotázané bez rozdílu stranické příslušnosti k většímu akceptování významu publicity a publicistiky.

Kromě vlastní kariéry jsou média důležitým zdrojem informací pro poslance v jejich práci, jak ukazuje tabulka 8.

Tab. 7 Důležitost publicity v médiích pro politickou kariéru poslance (v %)

média	velmi důležité + důležité *	
	1993	1996
televize	89	97
celostátní deníky	86	95
celostátní rozhlas	76	93
regionální deníky	81	92
regionální rozhlas	64	81
publikace vlastní strany	74	70
české odborné časopisy	38	55
publikace nepolitických organizací	42	53
zahraniční tisk a publikace	34	36
publikace jiných stran	35	25

*dopočet do 100% tvoří odpovědi „nedůležité“ a „bezvýznamné“

Tab. 8 Důležitost médií jako zdrojů informací pro poslance (v %)

<i>média</i>	<i>velmi důležité + důležité *</i>	
	1993	1996
celostátní deníky	96 %	95 %
televize	95 %	84 %
celostátní rozhlas	79 %	75 %
české odborné časopisy	65 %	72 %
publikace vlastní strany	82 %	69 %
regionální tisk	53 %	66 %
zahraniční tisk a publikace	49 %	57 %
publikace nepolitických organizací	50 %	46 %
regionální rozhlas	38 %	40 %
publikace jiných stran	54 %	35 %

*dopočet do 100% tvoří odpovědi „nedůležité“ a „bezvýznamné“

Detailnější pohled na význam médií pro poslance podle jejich členství v parlamentní straně poskytuje Tab. 9 .

Skutečnost, že poslanci téměř shodně hodnotili důležitost televize, celostátního rozhlasu a stranických publikací, může vést k formulaci hypotézy o významu politických stran pro vytváření stanovisek poslanců k problémům.

Tab. 9 **Důležitost médií jako zdroje informací (abs.), 1996**

	ODS- KDS	ODA	KDU- ČSL	ČSSD	ČMUS	KSČM	LB	ONAH	SPR - RSČ	ne
počet dotázaných (z poslanců celkem)	45 (72)	11 (16)	20 (24)	19 (22)	8 (15)	8 (10)	22 (23)	5 (6)	1 (5)	6
média										
celostátní deníky	44	10	20	18	8	7	22	5	1	4
regionální deníky	29	6	14	15	7	4	17	3	-	3
televize	38	8	20	17	8	3	20	3	1	3
rozhlas celostátní	32	6	19	16	7	2	18	4	1	3
rozhlas regionální	15	2	6	10	5	3	11	4	-	4
publikace strany	31	8	14	13	5	7	15	1	1	4
publikace jiných stran	15	3	1	9	3	5	16	1	-	1
publikace nepolit. organizací	18	7	9	8	4	4	12	3	-	3
české odborné časopisy	32	7	13	17	5	6	17	2	1	5
zahraniční tisk a publikace	27	6	9	14	2	5	8	3	1	6

Srovnáme-li údaje důležitosti publicity v médiích pro politickou kariéru poslance a důležitost médií jako zdroje informací pro poslance, potvrdí se pro kariéru poslance předpoklad dominantního hodnocení TV, s výjimkou KSČM, která v té době měla do TV minimální přístup. Z hlediska důležitosti zdroje informací dominují celostátní deníky, nikoliv televize. Publikace vlastní strany jako významný zdroj informací (stejně jako celostátní deníky) byly významné pouze pro poslance KSČM. Podobně tito poslanci hodnotili i jejich důležitost pro vlastní kariéru. V intervalu pořadí prvních čtyř míst se lze s regionálním tiskem jako zdrojem informací ještě setkat u regionální ČMUS (druhé místo), ODA (třetí místo), KDU-ČSL na třetím místě a ČSSD a KSČM na čtvrtém. Na rozdíl od ostatních stran, poslanci KSČM zřejmě přisuzovali největší váhu pro vlastní kariéru regionálnímu tisku, na druhém publikacím vlastní strany společně s celostátními deníky a regionálním rozhlasem.

Tab. 10 **Důležitost publicity v médiích pro politickou kariéru (abs.), 1996**

	ODS- KDS	ODA	KDU- ČSL	ČSSD	ČMUS	KSČM	LB	ONAH	SPR - RSČ	ne
počet dotázaných (z poslanců celkem)	45 (72)	11 (16)	20 (24)	19 (22)	8 (10)	8 (10)	22 (23)	5 (6)	1 (5)	6
média										
celostátní deníky	43	9	19	19	8	7	22	5	1	5
regionální deníky	41	8	19	18	8	8	20	5	1	6
televize	44	9	20	19	8	6	22	5	1	6
rozhlas	42	9	19	18	8	6	21	5	1	6
celostátní rozhlas	38	7	16	18	6	7	18	5	-	5
regionální publikace	34	7	13	15	5	7	13	2	1	3
strany	7	3	2	6	2	5	7	-	1	2
publikace jiných stran	15	5	15	13	6	6	11	3	1	3
publikace nepolit. organizací	21	6	8	15	5	4	13	2	1	5
české odborné časopisy	17	5	4	8	2	5	6	2	-	4
zahraniční tisk a publikace										

Jako zdroj informací jsou hodnocena jako významnější celostátní média, regionální média jsou důležitější spíše pro viditelnost poslance z hlediska jejich vlastní kariéry.

3.2. Další předpoklady pro úspěšnou nominaci a volbu poslance

Podle zjištění výzkumu měla pro poslance podle jejich názoru rozhodující vliv na volbu do parlamentu především práce v politické straně, která umožnila navázat poslanci důležité kontakty s představiteli vlastní politické strany. Druhým faktorem byly zkušenosti z práce ve společenských a zájmových organizacích, prostřednictvím kterých poslanec navázal kontakty s dalšími, zejména hospodářskými organizacemi ve svém volebním obvodu. Vedle těchto skutečností měla pro poslance stejný význam jeho dosavadní odbornost. To koresponduje se vzděláním a kritérii, podle nichž se prováděly nominace kandidátů⁸. Tyto hodnoty dosahují zvláště vysokých

⁸. Výzkumná sonda zaměřená na nominace kandidátů do voleb v r. 1992, byla realizovaná autory této

četností u poslanců Levého bloku /KSČM/. Tuto skutečnost je možno interpretovat jako výsledek početné základny, ze které byli kandidáti vybíráni (i přes značný úbytek příslušníků inteligence zůstalo mezi členy dosti odborníků) a nutnost v atmosféře negativní pro tuto stranu vsadit na kvalitu.

Volbu do parlamentu podle názoru českých poslanců nejméně ovlivnilo to, že zastupují zájmy skupiny občanů ve svém volebním obvodu.

Rozdíl v hodnocení mezi opozicí a koalicí byl zaznamenán mezi českými poslanci pouze v případě druhého ukazatele. Česká opozice hodnotí praktické zkušenosti z práce v zájmových a společenských organizacích, kontakty a odbornost jako důležité předpoklady pro zvolení do parlamentu. Naopak pro volbu koaličních poslanců tyto skutečnosti, podle jejich vyjádření, příliš důležité nejsou.

4. PROMĚNY PRVNÍHO ČESKÉHO PARLAMENTU Z HLEDISKA STRANICKÉ KOMPOZICE.

Podíváme-li se na stranickou kompozici parlamentu, lze konstatovat, že v letech 1992-1996 byla vládní koalice stabilní. Kromě ojedinělých přechodů poslanců nedocházelo na pravé polovině spektra politických stran v parlamentu ani mimo parlament (kromě izolovaných radikálních republikánů) ke změnám mezistranických aliancí. Vládní koalice vykazovala, jak se i dalo očekávat, spíše centripetální tendenci. Zatímco z koaličních poslanců (ODS) na opačnou stranu spektra přešel jeden poslanec, ke koaličním stranám se přidalo devět původně opozičních poslanců (tři přešli do ODS, dva do ODA, čtyři do KDU-ČSL).

Integrace koaliční KDS do ODS, ukončená v březnu 1996, vedla k tomu, že část poslanců se silnější křesťanskou orientací vstoupila do KDU-ČSL (poslanecký klub s největším přírůstkem členů v průběhu funkčního období), nikoliv do ODS, se kterou se jejich původní strana spojila. Poslanecký klub KDS se již v květnu 1995 rozpadl na dva kluby KDS a KDS I, z nichž každý měl 5 členů. Členové KDS I. se stali 12. 9. 1995 členy poslaneckého klubu KDU - ČSL. Integrace druhé části původního klubu KDS byla ukončena 1. 4. 1996, kdy zbývajících pět poslanců KDS vstoupilo do poslaneckého klubu ODS. Zajímavý je věkový průměr členů obou rozštěpených částí poslaneckého klubu. Zatímco průměrný věk členů, kteří vstoupili do ODS, byl 34,8 let, věkový průměr členů, kteří se integrovali do KDU - ČSL, byl 50 let. V procesu rozštěpení KDS tedy hrála roli nejen křesťanská orientace, ale také věk a pravděpodobně mocenské ambice.

V politickém centru a v levé polovině spektra naopak v rámci pokračujícího zrání politického systému docházelo k tříštění a přeskupování opozičních stran, což se projevovalo i uvnitř parlamentu. Počet a rozložení mandátů na začátku a na konci funkčního období ukazuje Tab.11. Více než sedmdesát ze dvou set poslanců přestoupilo v tomto období do jiné strany než za kterou byli zvoleni, dva poslanci dokonce vícekrát. Ačkoliv sami poslanci přičítají tuto „politickou turistiku“, jak tento jev pojmenovali političtí komentátoři, na vrub nevytříbenosti politické scény, nedostatečné osobní zkušenosti, postupující názorové profilaci poslanců a

programové profilaci stran, vedly tyto četné změny politického dresu k úvahám o přijetí pravidel, omezujících nebo ztěžujících přechod mezi stranami a poslaneckými kluby. Změny poslaneckých klubů v průběhu funkčního období se koncentrovaly především kolem čtyř stran - LB, HSD-SMS, SPR-RSČ a LSU- i když tyto strany představovaly pouze 40% poslaneckých křesel. Kromě republikánů tyto nestabilní politické strany skutečně později z politické scény zmizeli.

Na pozadí parlamentních politických klubů a přesunech mezi nimi lze sledovat také proces názorové diferenciaci a štěpení v politických stranách. Tyto změny představují zpravidla konečnou fázi názorového tříbení či neshod. Na rozdíl od dvouletého funkčního období po prvních svobodných volbách 1990, kdy rozpad vítězných hnutí a krystalizace hlavních subjektů na politické scéně znamenaly růst počtu politických klubů (z původních 8 klubů ve federálním shromáždění jich na konci tohoto období bylo 16) byla situace ve zkoumaném volebním období odlišná. Funkční období však bylo po červnových volbách 1992 stabilnější.

Po parlamentních volbách 1992 existovalo v Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky 9 politických klubů (ODS a KDS kandidovaly společně jako koalice, avšak měly každý svůj klub v parlamentu). Díky procesům štěpení, kterými procházely opoziční strany, jich existovalo k 31.12.1993 celkem jedenáct a několik poslanců bylo nezařazených. Procesy pnutí existovaly i ve vládní koalici a v jejích stranách. Avšak navenek nedocházelo u těchto stran ke krizím. Na konci funkčního období, v květnu 1996, byl počet klubů opět 9, avšak názvy tří klubů a personální složení všech klubů se změnilo. Zanikly kluby HSD-SMS, LSU a KDS (KDS se sloučila s ODS), vznikly naopak kluby poslanců Českomoravské unie středu, Občanského národního hnutí a KSČM. Uvedená čísla však nevypovídají o často bouřlivém pohybu mezi kluby, o jejich rychlém vzniku či zániku. Až nový Jednací řád Poslanecké sněmovny, platný od srpna 1995, zakládání nových klubů ztížil.

Již v lednu 1993 došlo k rozštěpení HSD-SMS na dvě části, z nichž jedna, radikálnější, si ponechala starý název a druhá se přejmenovala na Hnutí za samosprávnou demokracii Moravy a Slezska a založila svůj poslanecký klub. Toto hnutí se pak v lednu 1994 přeměnilo v politickou stranu s názvem "Česko moravská strana středu" a změnilo i název svého klubu. Klub HSD-SMS, sdružující "moravističtější" poslance z původní sestavy, se v průběhu roku 1994 rozpadl a členové zůstali buď nezařazení, nebo vstoupili do jiných stran. V prosinci 1994 došlo ke sloučení Liberálně sociální unie a Českomoravské strany středu a spojení jejich poslaneckých klubů. „Národní“, stejně jako specificky regionální determinování politických hnutí, sama hnutí vůbec, se ukázala v rozporu s některými očekáváními nepodstatná.

Liberálně sociální unie, zvláštní a nesourodý parlamentní subjekt od samého počátku /sestavující ze tří kolektivních členů i ze členů individuálních členů/, procházela průběžně procesem změn. Jeden z kolektivních členů, Československá strana socialistická, se na svém sjezdu rozhodl zbavit se přívlastku socialistická a změnit název na Liberální strana národně sociální /LSNS/. Vzhledem k orientaci více napravo než ostatní dva členové LSU, rozhodla se LSNS vystoupit z unie a založit také vlastní poslanecký klub.

Změnami prošlo i Sdružení pro republiku-Republikánská strana Československa /SPR-RSČ/. Poslanecký klub, čítající původně čtrnáct poslanců, opustilo postupně osm členů, kteří existovali v parlamentu nejdříve jako nezávislí, postupně pět z nich vstoupilo do jiných klubů.

Také poslední člen opozice, Levý blok (sestavující z Levého bloku a Komunistické strany Čech a Moravy) prošel proměnou. Před svým sjezdem řešila KSČM zásadní otázku, zda změnit název a rozejít se tak demonstrativně s minulostí. Souboj konzervativního a reformního křídla skončil vítězstvím konzervativního křídla, název zůstal zachován a část delegátů, a v parlamentu i část poslanců, se rozhodla KSČM opustit a založit Stranu demokratické levice. Tomuto procesu odpovídala i krystalizace sil v poslaneckém klubu LB, avšak nový klub KSČM vznikl až na jaře 1994. Poslanecké kluby stran vládní koalice /ODS, KDS, KDU-ČSL a ODA/ neztratily v roce 1993 žádného člena. Ke změnám došlo až v roce 1994, kdy jeden člen opustil poslanecký klub ODS (Viz. Příloha Pohyb poslanců mezi kluby).

Vzhledem k popsanému pohybu se rozložení mandátů v parlamentu během jeho funkčního období měnilo.

Tab. 11 Rozložení mandátů parlamentních stran na začátku, uprostřed a na konci funkčního období.

<i>Strana</i>	<i>Volby 1992</i>	
	<i>Počet</i>	<i>%</i>
ODS	66	33
KDU-ČSL	15	7,5
ODA	14	7
KDS	10	5
Koalice celkem	105	52,5
LB	35	17,5
ČSSD	16	8
LSU	16	8
SPR-RSČ	14	7
Opozice celkem	95	47,5
Celkem	200	100,0

<i>Strana</i>	<i>Srpen 1994</i>	
	Počet	%
ODS	65	32,5
KDU-ČSL	15	7,5
ODA	15	7,5
KDS	10	5,0
Koalice celkem	105	52,5
LB	24	12,0
KSČM ¹	10	5,0
ČSSD	18	9,0
LSU	9	4,5
LSNS	5	2,5
HSD-SMS ²	7	3,5
ČMSS	9	4,5
SPR-RSČ	8	4,0
Nezávislí	5	2,5
Opozice celkem	95	47,5
Celkem	200	100,0

<i>Strany</i>	<i>Květen 1996</i>	
	<i>Počet</i>	%
ODS	72	36
KDU-ČSL	24	12
ODA	16	8
KDS	-	-
Koalice celkem	112	56,0
LB	23	11,5
KSČM	11	11,5
ČSSD	21	10,5
LSU	-	-
LSNS	-	-
HSD-SMS	-	-
ČMSS	-	-
SPR-RSČ	5	2,5
Nezávislí	7	3,5
ČMUS ³	15	7,5
ONAH ⁴	6	3
Opozice celkem	88	44,0
Celkem	200	100,0

- 1) HSD-SMS se změnila v lednu 1993 na HSDMS, v roce 1994 na ČMSS - Českomoravská strana středu; v prosinci 1994 se sloučily kluby LSU a ČMSS a vznikl klub ČMUS - Českomoravská unie středu.
- 2) Klub KSČM se v lednu 1994 odtrhl od klubu LB.
- 3) 31.5.1995 se sloučila ČMSS a LSU a vznikla ČMUS
- 4) 28.2.1995 se LSNS přejmenovala na ONAH

5. VZTAH MEZI LEGISLATIVOU A EXEKUTIVOU, KONTROLA VLÁDY PARLAMENTEM.

Vztah mezi vládou, parlamentem a prezidentem je vymezen Ústavou ČR. Konstatovali jsme, že ve vyspělých demokraciích probíhal ještě do 70. letch růst vlivu exekutivy a snižování vlivu parlamentu. Vztah, který Duverger charakterizoval výrokem "If Government is the engine, let the parliament be the brake" se mění. V Ústavě ČR není parlament koncipován jako instituce, která by soustřeďovala ve svých rukou větší moc než vláda, spíše naopak, lze mluvit o přiškrceném hrdle parlamentarismu [Broklová 1992a,b], „o ústavním nihilismu“ [Jičínský, 1995], či „zraněné ústavě“ [Šamalík, 1995]. Přesto na počátku transformace 1990-92, v období budování právního státu, stejně jako po vzniku České republiky, díky tvorbě nové legislativy, byla jeho faktická role větší a poslanci pocítovali tuto řídicí roli parlamentu jako důležitější (viz tabulka 8). Svědčí o tom i zakládání různých vyšetřovacích a jiných komisí, které parlamentu spíše nepřísluší. Analýza proměny vztahu parlamentu a vlády a parlamentu a prezidenta je jak jsme viděli důležitá také z hlediska teorie transformace.

Tab. 12 **Důležitost jednotlivých činností parlamentu v letech 1993 a 1996**

Otázka :Za jak důležité považujete podle Vašich zkušeností následující činnosti parlamentu?

činnosti	1993	1996
legislativní činnost	8,6	8,1
kontrola vlády	8,3	7,6
zvažování a posuzování návrhů různých společenských skupin	5,8	5,1
schvalování státního rozpočtu	8,6	8,5
zpracování petic a připomínek občanů	6,1	2,8
kontrolování činnosti prezidenta	6,3	5,8

Údaje v tabulce odpovídají váženým aritmetickým průměrům ze stupnice 1 = málo důležité, 9 = velmi důležité, která byla poslanci předložena.

Za méně důležité bylo v porovnání s rokem 1993 označeno i kontrolování činnosti prezidenta, ale to je možné chápat jako akceptování možností parlamentu, protože

podle Ústavy prezident republiky není z výkonu své funkce odpovědný (Hlava 3, čl.54, § 3).

Na počátku funkčního období byla výzkumem zaznamenána nižší spokojenost s kontrolou činnosti prezidenta. Bylo to období řady nedorozumění mezi prezidentem, premiérem a parlamentem (prezident se mimo jiné domníval, že má právo zákonodárné iniciativy). Na konci volebního období, kdy aktéři již pochopili své role a smířili se s nimi, hodnotili poslanci tuto kontrolní činnost výrazně pozitivněji. Větší spokojenost registrovaná výzkumem je pravděpodobně způsobena tím, jak se prezident V. Havel nakonec ztotožnil s pojetím funkce prezidenta v ústavě ČR. Poslanci si naopak zřejmě uvědomili fakt, že prezident není podle ústavy z výkonu své funkce odpovědný a kontrola jeho činnosti je tudíž diskutabilní. Větší spokojenost koaličních poslanců je možné vysvětlit častější komunikací prezidenta z vládní koalicí a koaličními kluby.

Kontrola vlády je podle mínění poslanců vedle legislativní činnosti druhou nejvýznamnější úlohou parlamentu. Vzhledem k tomu, že tuto funkci začal parlament, podobně jako v ostatních postkomunistických zemích, plnit až po změně politického režimu (za socialismu vykonávala tuto funkci de facto komunistická strana), vztah mezi legislativou a exekutivou se teprve utvářel, stejně jako názory poslanců na tuto otázku. Jak uvádí na příkladu maďarského parlamentu Soltéz [Soltéz 1995], legislativní a kontrolní funkci parlamentu nelze od sebe rigorózně oddělovat, jsou spolu úzce provázané. V procesu tvorby legislativy je vykonávána i určitá forma kontroly. Parlament vybavuje vládu kompetencemi, právy a povinnostmi a schvaluje pro realizaci těchto funkcí státní rozpočet.

Význam kontroly vlády parlamentem je hodnocen odlišně stranami vládní koalice a opozičními stranami. Opozice se dožaduje více kontroly, což je pochopitelné. Poslanci stran vládní koalice (ODS-KDS, ODA, KDU-ČSL), jejichž strany vládu ve zkoumaném volebním období tvořily, této funkci parlamentu takový význam nepřikládali. Koalice také obsadila všechny posty předsedů poslaneckých klubů.

Ačkoliv význam explicitně formulované kontroly vlády se poněkud snížil ve srovnání s rokem 1993, největší důležitost byla stále připisována schvalování státního rozpočtu, což je vlastně rovněž jedna z forem nepřímé kontroly vlády. V dalším období by se hypoteticky dala očekávat určitá redukce legislativní činnosti ve prospěch kontrolní.

Z výše uvedeného vyplývá důležitost kontroly vlády parlamentem. Pokud se ovšem ptáme na to, kdo by měl určovat hlavní směr vládní politiky, pak je parlamentu přisuzována méně významná role. Hlavní směr vládní politiky by měla podle poslanců, viz tabulka č. 9, určovat především vládní koalice (64,6%), mnohem méně parlament jako celek (27,8%) a jen výjimečně je tato role přisuzována jedné, byť nejsilnější parlamentní straně (3,5%). Tento postoj, který vyjádřili poslanci už na začátku funkčního období, se během čtyř let ještě zvýraznil.

Tab. 13 **Kdo by měl určovat hlavní směr vládní politiky (v %)**

	1993	1996
vládní koalice	58,8	64,6
parlament	29,4	27,8
strana s největším počtem poslanců	8,1	3,4
někdo jiný	3,7	4,2

S tím, jak by to podle poslanců být mělo, byla v rozporu skutečnost (tabulka č. 14). Jestliže na začátku funkčního období určovala podle názoru poslanců hlavní směr vládní politiky v 60% vládní koalice, tvořená čtyřmi politickými stranami, a pouze ve 37% strana s největším počtem poslanců, během čtyř let vliv nejsilnější strany významně vzrostl a nebo byl tak přinejmenším poslanci vnímán. V roce 1996 bylo prosazování vlivu při určování hlavní linie vládní politiky mezi vládní koalicí a nejsilnější stranou vyrovnané a tato strana, konkrétně ODS, výrazně posílila své pozice. Hypoteticky předpokládaná negativní reakce ostatních koaličních partnerů se zdá být potvrzena po červnových volbách 1996 jednáními koaličních stran o sestavení vlády a snahou slabších koaličních partnerů získat ve vládě větší vliv.

Tab. 14 **Kdo ve skutečnosti určuje podle poslanců hlavní směr vládní politiky (v %)**

	1993	1996
vládní koalice	59,7	49,0
strana s největším počtem poslanců	36,6	48,2
někdo jiný	3,0	2,8
parlament	0,7	-

Kromě vztahu parlamentu a vlády je důležitý i vztah k prosazování zájmu jiných společenských skupin, k reprezentaci zájmů jinými cestami než přes politické strany. Problém způsobu a cest prostředkování společenských zájmů do parlamentu patří k centrálním problémům analýzy systému demokracie (Weßels 1993, Herzog, 1990, Rebenstorf, Liebert). Tato otázka je důležitá také v kontextu současné diskuse o reprezentativní nebo korporativní demokracii v ČR. Zájmové skupiny, působící mimo parlament, mají nepochybně vliv na rozhodování a jednání poslanců. Tyto skupiny reprezentují artikulované a organizované partikulární zájmy, míra jejich vlivu na rozhodování a hlasování poslanců se dá ale těžko určit.

Tab. 15 **Nejefektivnější způsoby ovlivnění poslance v %.**

Otázka: "Různé skupiny obyvatel a organizace se různými způsoby pokoušejí ovlivňovat poslance. Které z těchto způsobů považujete za nejefektivnější?"

	ano		ne		celkem
	1993	1996	1993	1996	
podávání petic parlamentu	15,4	14,6	84,6	85,4	100.0
psaní dopisů poslancům	19,9	23,8	80,1	76,2	100.0
hrozba stávkou, stávka	10,3	12,6	89,7	87,4	100.0
pořádání masových demonstrací	15,4	12,6	84,6	87,4	100.0
osobní návštěvy poslanců	55,9	57,3	44,1	42,7	100.0
spoluúčast na jednáních výborů a komisí	50,0	67,4	50,0	32,6	100,0
jednání s poslaneckými kluby	58,1	57,3	41,9	42,7	100.0
jednání s vedením stran	24,3	18,9	75,7	81,1	100.0
vyjadřování se ve sdělovacích prostředcích	30,1	28,5	69,9	71,5	100.0
telefonická jednání s poslanci	3,7	4,2	96,3	95,8	100.0

O kontakt s poslanci nemají zájem jen voliči. Velkou aktivitu projevují také různé organizace nebo skupiny obyvatel, které se prostřednictvím poslanců snaží prosadit vlastní zájmy. Způsoby, které jsou za tímto účelem využívány mají buď konfrontační charakter - stávka, demonstrace nebo jsou založeny na konsensu, na jednání. Mezi poslanci převažuje názor, že nejefektivnějším způsobem jak může nějaká skupina dosáhnout vlivu ve sněmovně, je jednání s parlamentními kluby, výbory nebo se samotnými poslanci. Více jak dvě třetiny poslanců (67, 4 % poslanců) považuje za nejefektivnější účast představitelů zájmových skupin na jednání parlamentních výborů a komisí. Vzhledem k roku 1993, kdy za nejefektivnější bylo považováno jednání s poslaneckými kluby, se pravděpodobně v dalších letech výše uvedený postup ustálil jako nejefektivnější. Stejně jako v roce 1993 se na druhém místě co do významnosti nadpoloviční většina poslanců (57,3%) shoduje v tom, že nejefektivnějším způsobem prosazování zájmů je osobní návštěva poslance a nebo jednání s poslaneckým klubem. Prosazování zájmů prostřednictvím médií považuje za nejefektivnější 28.5% poslanců. Ostatní způsoby, z hlediska toho kolik poslanců je považuje za efektivní, ukazuje tabulka 15.

Výše uvedené prostředky nemusí sloužit pouze k ovlivňování poslanců, velmi často jsou využívány i k vyjádření nespokojenosti obyvatel. Velká většina poslanců podporuje nekonfrontační prostředky a zavrhuje prostředky konfliktní. Konfliktní řešení považuje za efektivní pouze menšina poslanců opozičních, zejména extrémních stran. Stávku jako nejefektivnější způsob k ovlivnění poslanců označilo 16 z celkového počtu 69 opozičních a 2 z 76 koaličních poslanců. Podobný názor

platí i v případě demonstrací; demonstraci považuje za efektivní prostředek 15 z 69 opozičních a 3 z 76 koaličních poslanců.

Jak vyplývá z jiných výzkumů, orientuje se na konsensuální řešení problémů i velká část společnosti (viz tabulka č. 16). V české společnosti tradičně převažuje konsensuální názorový proud nad proudem konfliktním. Představitelé tohoto proudu využívají k vyjádření nesouhlasu zákonných prostředků spíše než nátlaku. V případě, že se jedná o to, prosadit osobní či skupinový zájem nebo vyjádřit názor na závažnou skutečnost, jsou více než dvoutřetinovou většinou za účinné považovány základní demokratické prostředky - volby, dialog a prezentace názorů ve svobodném tisku. Z konfliktnějších přístupů získaly nadpoloviční podporu petice a podpisové akce. Zhruba polovina dotázaných poslanců považovala za účinné prosazovat zájmy prostřednictvím občanských hnutí, iniciativ a protestních či podpůrných kampaní.

Tab. 16 **Způsob prosazení zájmů a ovlivnění závažných společenských skutečností (v %).**

Otázka: „Ve vašem bydlišti, podniku i v celé společnosti vznikají situace, na jejichž řešení mají různí lidé a různé organizace odlišné názory. Jakými postupy by měli své zájmy a názory na závažné záležitosti lidé prosazovat, které z nich považujete za účinné?

	<i>určitě ano</i>	<i>spíše ano</i>	<i>spíše ne</i>	<i>určitě ne</i>
Účast na volbách do parlamentu	50,2	38,3	9,2	2,3
Účast na volbách do místních samosprávných orgánů	56,3	35,8	6,2	1,7
Pravidelné vyjednávání vlády, správních úřadů a zaměstnavatelů se zástupci občanů a zaměstnanců	38,1	45,9	13,3	2,6
Ovlivňování formou účasti na nezávislých občanských hnutích, iniciativách, protestních či podpůrných kampaních	11,3	37,9	43,4	7,5
Kritika a návrhy řešení v tisku, rozhlasu a televizi	33,0	50,7	12,6	3,8
Petice, podpisové akce	14,3	40,7	35,1	9,9
Aktivní protest - stávky, bojkot, demonstrace	10,8	25,1	41,5	22,6

Pramen: Transformace a modernizace, Soú AV ČR a STEM 6/1995

Jinou možností uplatňování vlivu zájmových skupin jsou mimoparlamentní aktivity poslanců, resp. skupiny, v nichž mimo parlament působí, a které mohou vyvíjet snahu uplatňovat přes poslance svůj vliv. Reschová a Syllová ve své studii uvádějí, že na počátku funkčního období v r. 1992 registrovalo podle tehdy platného zákona o střetu zájmů své mimoparlamentní aktivity 122 ze 200 členů dolní komory. Jejich počet se samozřejmě v průběhu 4 let měnil, někteří své aktivity ukončili či pozastavili; v r. 1993 jich vykazovalo mimoparlamentní aktivity jen devadesát. Rozložení těchto aktivit podle stran, resp. poslaneckých klubů ukazuje tab. 17.

Zajímal nás také názor poslanců na důležitost zvažování a posuzování návrhů různých společenských skupin a zpracování petic a připomínek občanů. Ačkoliv jim ve srovnání s jinými činnostmi parlamentu byla připisována menší důležitost, byly celkově hodnoceny jako spíše důležité. V průběhu funkčního období jejich význam v očích poslanců poklesl. Zcela na okraji se svým významem ocitlo zpracování petic a připomínek občanů.

Tab. 17 **Mimoparlamentní aktivity poslanců**

<i>klub</i>	<i>počet poslanců*</i>	<i>% z daného klubu**</i>
ODS	40	61,5
KDS	5	50,0
ODA	7	50,0
KDU-ČSL	8	53,0
LB	24	68,5
ČSSD	10	62,5
LSU	12	75,0
HSD-SMS	9	64,2
SPR-RSČ	1	7,0
Celkem	116	-

*Mimoparlamentní aktivity oznámilo 122 poslanců, z nichž 6 bylo nezařazených a proto nejsou uvedeni v tabulce.

**Kluby jsou uvedeny tak, jak byly registrovány na podzim 1992.

Pramen: [Reschová, Syllová 1996:340]

Mnozí voliči nevyužívají svých práv jen k účasti ve volbách, ale hledají možnost, jak navázat kontakt s poslanci. Svědčí o tom poměrně časté vzájemné kontakty. Více než dvě třetiny poslanců /69,7%/ uvedlo, že se osobně setkávají jedenkrát týdně s voliči. Velmi často je také jako kontakt uváděna korespondence s voliči /1 x týdně 68,5% poslanců/ a vůbec nejčastěji pak telefonický styk /1 x týdně 82,3% poslanců/. Že poslanci přisuzují zpětné vazbě, které se jim dostává formou petic, připomínek a podnětů, velkou důležitost, vidíme v tabulce 18. Poslanci byli požádáni, aby na devítibodové škále /1 - "Málo důležité", 9 - "Velmi důležité"/ označili, za jak důležité považují petice, připomínky a podněty občanů.

Tab. 18 **Důležitost petic, připomínek a podnětů občanů v %.**

Otázka: "Za jak důležité považujete podle Vašich zkušeností následující činnosti parlamentu - zpracování petic, připomínek a podnětů občanů."

Málo důležité		Velmi důležité								Celkem
škála	1	2	3	4	5	6	7	8	9	
1993	1,5	2,2	3,7	5,9	24,3	16,2	25,0	12,5	8,8	100,0
1996	2,8	2,8	8,3	6,9	24,8	17,9	13,8	13,7	9,0	100,0

Odlíšné hodnocení důležitosti zpětné vazby poslanci koalice a opozice charakterizují nejlépe vážené aritmetické průměry vyjádřené v hodnotách škály. V případě koalice dosahuje průměr hodnoty 5,4 škály a v případě opozice hodnoty 6,2. Z hodnot průměrů je zřejmé, že opoziční poslanci přikládali v roce 1996 peticím, připomínkám a podnětům občanů větší význam. Tato skutečnost souvisí s tím, že ti, kteří usilují získat moc, jsou obvykle k voličům vstřícnější a podněty voličů považují za důležitější, než ti, kteří jsou právě u moci.

6. PARLAMENTNÍ KLUBY A EXEKUTIVA STRAN.

Stranická příslušnost umožňuje poslancům realizovat politickou linii strany, zájmy, které strana reprezentuje, a poskytuje jim konceptuální rámec pro jejich rozhodování. Vyžaduje od nich určitou disciplínu. Podle Ústavy a v souladu s principy parlamentarismu je však poslanec současně reprezentantem „všeho lidu“. Tato základní rozpolcenost poslancovy role se projevuje řadou dílčích disparit, ekonomických, náboženských, ideologických, regionálních a dalších. Dobrá spolupráce s vlastní politickou stranou zajišťuje poslanci vyhlídky na další vzestup. Politická strana disponuje dostatkem prostředků, jak tuto disciplínu zajistit. Tlak na dodržování disciplíny se nesmí dotýkat právního postavení poslance (viz článek č. 26 Ústavy). Stranická disciplína se projevuje ve formě úsilí o rozhodující slovo mezi stranickou exekutivou a poslaneckým klubem, a mezi poslaneckým klubem a poslancem.

Více než polovina poslanců (55,6 %) v roce 1996 uvedlo, že vedení politické strany často ovlivňuje rozhodování politického klubu, nejčastěji se jednalo o poslance za ODS-KDS a Levý blok. V průběhu volebního období tento vliv stranické exekutivy zesílil, alespoň poslanci to tak pociťovali (viz tab. 19). Na častém ovlivňování klubu vedením strany se shodla také nadpoloviční většina poslanců KDU-ČSL. Přesto ale lze konstatovat, že poslanecké kluby nejsou na vedení svých stran bezpodmínečně závislé. Dokumentují to zejména případy vzniku názorového rozdílu mezi vedením strany a poslaneckým klubem (viz tabulka 16). Naše zjištění ukazují růst faktické autonomie rozhodování klubů.

Tab. 19 **Vliv politické strany na rozhodování poslaneckého klubu.**

Otázka: "Myslíte si, že vedení strany často ovlivňuje rozhodování Vašeho poslaneckého klubu?"

<i>poslanecký klub</i>	<i>má vliv</i>		<i>nemá vliv</i>	
	absolutní hodnoty			
	1993	1996	1993	1996
ODS	37	31	20	12
ODA	1	3	-	7
KDU-ČSL	3	11	5	9
ČSSD	5	9	10	10
ČMUS	-	2	-	5
KSČM	-	2	-	5
LB	2	15	32	6
ONAH	-	-	-	5
SPR-RSČ	1	1	3	-
ostatní	5	-	5	-
Celkem abs.	54	74	75	59
%	41, 9%	55, 6%	58, 1	44, 4%

Tab. 20 **Pokud vznikl názorový rozdíl mezi poslaneckým klubem a vedením strany, kdo měl poslední slovo? (v %)**

	1993	1996
poslanecký klub	25,0	65,6
vedení strany	11,8	15,2
podle okolností	59,6	otázka nepoložena
neví a neodpověděl	3,6	19,2

Přesto, že více než polovina poslanců uvedla, že vedení strany poslanecký klub ovlivňuje, můžeme podle výsledků výzkumu konstatovat, že poslanecké kluby, jak jsme již výše uvedli (viz první odstavec), nejsou na stranách bezpodmínečně závislé. 65,6% poslanců totiž dále uvedlo, že pokud nedošlo ke sjednocení názorů mezi poslaneckým klubem a politickou stranou, měl v právě končícím volebním období poslední slovo poslanecký klub. I z dalších odpovědí poslanců je zřejmé, že politická strana neměla při rozhodování klubu příliš silnou pozici. Největší vliv mělo podle poslanců vedení klubu a s klubem spolupracující experti. Rozložení vlivu mezi jednotlivými subjekty, které se podílejí na formulaci stanovisek a rozhodnutí poslaneckého klubu, ukazuje tabulka 21.

Tab. 21 **Vliv jednotlivých subjektů na důležitá rozhodnutí poslaneckého klubu v %.**

	1993	1996
vedení klubu	53,8	36,6
experti klubu	11,4	22,4
předseda klubu	5,3	11,2
funkcionáři strany	11,4	9,7
někdo jiný	18,1	20,1
Celkem	100,0	100,0

V průběhu volebního období také významně vzrostla úloha expertů při tvorbě rozhodnutí klubu, což dokumentuje rostoucí profesionalizaci parlamentní práce. Snížil se vliv funkcionářů strany na důležitá rozhodnutí klubu a naopak vzrostla úloha předsedy klubu.

Skutečnost, že největší vliv na rozhodnutí poslaneckého klubu má jeho vedení a experti, považovalo za správnou 79,1% poslanců. Zatímco v roce 1993 byl největší vliv zároveň přičítán funkcionářům strany, je možné konstatovat, že mezi poslanci nedošlo k vážnějšímu rozporu mezi jejich představou a skutečností, a že vedení klubu, experti a v roce 1993 i funkcionáři strany byli a jsou v poslaneckých klubech respektovanou autoritou. S rozložením vlivu v poslaneckém klubu souhlasí v roce 1993 74% poslanců a v roce 1996 79,1 %.

7. PARLAMENTNÍ KLUBY A POSLANEC V PROCESU ROZHODOVÁNÍ.

Poslanecký mandát nelze chápat na způsob civilně právního mandátu, za jaký je obvykle považována tzv. plná moc, protože u poslaneckého mandátu nelze vymezit konkrétní případ, pro který byl mandát poslanci předán. Současně s tím mají voliči jen omezenou možnost předávat poslanci své pokyny tak, jak je to možné mezi klientem a jeho zástupcem. Z těchto důvodů je těžké chápat poslance jako zástupce jeho voličů. Bývá proto často považován za zástupce lidu. Takto pojímá poslanecký mandát i Ústava ČR.

Odpovědnost poslance vůči voličům je v Ústavě vymezena článkem 23, který obsahuje slib poslance, podle něhož poslanec na počátku poslaneckého období slibuje, že svůj mandát bude "...vykonávat v zájmu všeho lidu a podle svého nejlepšího vědomí a svědomí". Článek 26 zajišťuje poslanci svobodu rozhodování, tak aby mohl splnit to, k čemu se zavázal. Podle tohoto článku "Poslanci a senátoři vykonávají svůj mandát osobně v souladu se svým slibem a nejsou přitom vázáni žádnými příkazy".

Toto obecné pojetí mandátu otevírá poslanci i voličům možnost různě chápat zájem lidu, který poslanec interpretuje shodně nebo rozporně se svojí politickou stranou nebo se svými voliči.

V literatuře je popsáno několik základních typů poslanců podle toho, jak chápou svoji poslaneckou roli. První typ poslanců se cítí vázán svými voliči a je ochoten se jim i v případě konfliktu podřídit, druhý typ poslanců se cítí být vázán jen svým svědomím, třetí se nachází mezi výše uvedenými typy a snaží se ve svém rozhodování respektovat okolnosti. Čtvrtý typ, který je více charakteristický pro evropské země, se cítí být reprezentantem politické strany v parlamentu.

Mezi poslanci převažoval v 53% názor, že zastupují voliče své strany. Znamená to, že volby jsou chápány jako jakási kolektivní smlouva mezi politickou stranou a voliči, na základě které politická strana dostává možnost splnit předvolební sliby. Toto pojetí také odpovídá intermediární roli politických stran jako nositelů a reprezentantů určitých společenských zájmových segmentů.

Odpověď na otázku, zda se poslanec považuje v první řadě za zástupce členů své strany, voličů své strany nebo všech občanů volebního obvodu, ukázala (viz tabulka 18), že poslanci se tak jako v roce 1993 cítili být častěji reprezentanty voličů své strany v parlamentu (50,4%) než všech občanů volebního obvodu (46,8%). Obecněji řečeno, politická strana poslancům představuje reprezentanta zájmů, což odpovídá volebnímu systému v ČR, kdy voliči volí politické strany (ovšem nezanedbatelné procento těch, kteří uvedli zastupování volebního obvodu, je příznivým prostředím pro systém většinové volby). Srovnání s postojem z roce 1993 ukazuje určitý názorový odklon poslanců od úzce pojaté reprezentace pouze voličů své strany a jejích členů. (Tento postoj vzhledem k velikosti zkoumaného vzorku lze chápat jako vyhraněný postoj jednotlivců). Nastal také určitý posun k širšímu pojetí mandátu jako reprezentace všech voličů volebního obvodu. To však neznámá, že by poslanec ve své činnosti reflektoval proměnlivé názory voličů. Reprezentuje agregovaný zájem a dlouhodobější politickou koncepci.

Tab. 22 **Názory poslanců na to, koho ve své funkci zastupují./v%/**

	1993	1996
voliče strany	52,6	50,4
všechny občany volebního obvodu*	42,2	46,8
členy strany	5,2	2,8
Celkem	100,0	100,0

* V roce 1993 bylo jako třetí varianta odpovědi uvedeno „všechny občany“.

Z hlediska jednotlivých poslaneckých klubů, jak vidíme dále v tabulce 23, je zřejmé, že převážná část dotázaných poslanců ODA, ONAH a nadpoloviční většina poslanců KDU-ČSL a ČSSD se považuje spíše za zástupce všech občanů ve volebním obvodu. Poslanci ostatních klubů se spíše přikláněli k názoru, že zastupují voliče své strany. Údaje z roku 1993 také tuto tendenci potvrzovaly. U poslanců KDU-ČSL byla skutečnost, že se považují za zástupce všech občanů ve volebním obvodu mnohem výraznější. Bylo by asi možné hledat souvislosti mezi snahou KDU-

ČSL vyjít vstříc co největšímu počtu potenciálních voličů a stát se tak stranou pro všechny.

Tab. 23 **Názory poslanců jednotlivých poslaneckých klubů na to, koho ve své funkci zastupují.**

<i>Poslanecký klub</i>	<i>členy strany</i>		<i>voliče strany</i>		<i>občany volebního obvodu</i>	
	absolutní hodnoty					
rok	1993	1996	1993	1996	1993	1996
ODS	4	2	33	25	22	18
ODA	-	-	-	2	1	8
KDU-ČSL	-	1	2	9	6	10
ČSSD	-	1	4	7	12	9
ČMUS	-	-	-	4	-	3
KSČM	-	-	-	6	-	2
LB	1	-	26	13	7	9
ONAH	-	-	-	1	-	4
SPR-RSČ	2	-	2	1	-	-
nezařazení	-	-	-	3	-	3
ostatní	-	-	2	-	8	-
Celkem abs.	7	4	69	71	56	66
%	5,2%	2,8%	52,3%	50,4%	42,4%	46,8%

- 1) V roce 1993 poslanci LB a KSČM sdružení v poslaneckém klubu LB.
- 2) 31. 5. 1995 se sloučil ČMSS a LSU a vytvořili ČMUS.
- 3) 28. 2. 1995 se LSNS přejmenovala na ONAH.

Je zajímavé, že ačkoli se poslanci ve své většině považují za reprezentanty voličů, respektovalo by při hlasování v roce 1996 odlišný názor voličů pouze 9,0% z nich. Převažují mezi nimi poslanci LB, KSČM a ČMUS. Více než dvě třetiny poslanců (66,2%) by hlasovaly v souladu se svým vlastním názorem. Třetí možnost, podřídit se politické linii své strany, by využilo 19,3% poslanců. V této a v předchozí skupině tvořili nadpoloviční většinu poslanci koaličních stran. Přestože v roce 1993 byla otázka položena odlišně, můžeme se pokusit o srovnání. Stejně jako v roce 1996 by byl pro výsledek hlasování rozhodující vlastní názor poslance. Voliče by respektovalo pouhých 8% poslanců, jak ukazuje tabulka 24.

Tab. 24 **Jak má poslanec hlasovat, má-li jiný názor než voliči? (v %)**

	1993	1996
shodně s názorem voličů	8,1	9,0
záleží na problému	50,0	otázka nepoložena
shodně s politickou linií své strany	otázka nepoložena	19,3
v souladu s vlastním názorem	40,4	66,2
neví, neodpověděl	1,5	5,5

Dalším indikátorem toho, do jaké míry jsou poslanci ochotni akceptovat názory voličů a tím posílit svoji roli jejich zástupců, je postoj k prvkům přímé demokracie. Poslanci měli označit u předložených forem účasti voličů na politice, zda je považují za žádoucí, eventuálně nežádoucí. První předloženou formou účasti bylo referendum, sloužící jako potvrzení zákonů přijatých parlamentem. Druhou formou by bylo konzultační referendum, které by plnilo funkci pomocného hlasování o návrzích zákonů před jejich projednáváním v parlamentu. Z odpovědí vyplývá, že zastánci zavedení prvků přímé demokracie tj. ti, kteří považují za žádoucí přímou formu účasti voličů na politice, byli v roce 1993 a 1996 v menšině. Převažují mezi nimi poslanci, kteří myšlenku referenda podpořili. Konzultační referendum má mezi poslanci opozice i koalice podstatně více příznivců. Postoje poslanců k jednotlivým typům referenda v závislosti na členství v poslaneckých klubech ukazuje tabulka 25.

Tab. 25 **Názory poslanců jednotlivých poslaneckých klubů na typy referenda**

Parlamentní klub	1. referendum jako konečné hlasování				2. konzultační referendum			
	žádoucí		nežádoucí		žádoucí		nežádoucí	
	absolutní hodnoty							
rok	1993	1996	1993	1996	1993	1996	1993	1996
ODS, KDS	1	0	58	45	9	4	48	39
ODA	0	1	1	10	0	4	1	6
KDU - ČSL	1	1	7	19	4	6	4	13
ČSSD	2	8	14	10	12	13	4	3
ČMUS	-	6	-	2	-	3	-	2
KSČM	-	6	-	2	-	5	-	1
LB	16	5	19	17	32	11	2	11
ONAH	-	1	-	4	-	3	-	2
SPR - RSC	3	1	1	0	2	0	1	1
nezařazení	0	5	0	1	0	5	0	1
ostatní	5	-	5	-	9	-	1	-
Celkem	28 22,1%	34 23,6%	105 78,9	110 76,4%	68 52,7%	54 40,6%	61 47,3%	79 59,4%

O tom, koho poslanec zastupuje a komu se cítí odpovědný, vypovídá i jeho názor na to zda se má podřídít autoritě poslaneckého klubu v případě, že jeho vlastní názor je odlišný. Rozhodnutí svého klubu by se v roce 1993 přizpůsobilo 13% poslanců. Většina dotázaných odpověděla neutrálně, tzn. že jejich rozhodnutí podřídít se autoritě klubu by záviselo na předmětu hlasování /64%/. Svým vlastním názorem při hlasování by se v případě odlišného názoru klubu řídilo 24 % poslanců.

V roce 1996 by se při hlasování vlastnímu poslaneckému klubu přizpůsobila více než třetina poslanců /34,1%/. V případě neshody s vlastním poslaneckým klubem by se při hlasování řídilo 47,8% poslanců vlastním názorem. Výzkum ukázal, že poslanci jsou mnohem konformnější vůči vlastnímu poslaneckému klubu než vůči svým voličům. Podle vlastního názoru by i v případě, že by došlo k názorovému rozkolu s voliči, hlasovalo 70,1% poslanců. Rozložení názorů na to, jak by měl poslanec hlasovat v případě neshody s poslaneckým klubem, jsou shrnuty do tabulky 26.

Tab. 26 **Varianty hlasování v případě rozdílného názoru vzhledem k poslaneckému klubu v roce 1996 v %.**

Otázka: "Poslanec může mít jiný názor než poslanecký klub, jak má potom podle Vašeho názoru hlasovat?"

	<i>podle usnesení klubu</i>	<i>podle vlastního názoru</i>
často	34,1	47,8
někdy	48,1	48,6
nikdy	17,8	3,6
celkem	100,0	100,0

Pozn: pro rok 1993 není možné srovnání, otázka byla položena rozdílně

Výrazný akcent na stranickou disciplinu, imperativ poslaneckého klubu, jsme zjišťovali u poslanců nejsilnější vládní strany ODS-KDS. V případě odlišného názoru by se poslanci této strany, spíše přizpůsobili rozhodnutí poslaneckého klubu. Odmítání tohoto imperativu je nejčastější u poslanců Levého bloku, kteří při neshodě s poslaneckým klubem preferují vlastní názor. Podobně je tomu i u poslanců KDU-ČSL a KSČM. Ve všech třech případech se jedná o poslance stran, u nichž lze předpokládat větší vnitřní ztotožnění s linií strany. Porovnání s názory v roce 1993 ukazuje rostoucí autonomii rozhodování poslanců. Stranická disciplína při hlasování v parlamentu byla také frekventovaným tématem při diskusích ve volební kampani červnových voleb 1996⁹.

V souvislosti se stranickou disciplinou je ve výzkumu zajímavá informace o přípravě interpelací a jejich projednávání. Respektování stranické linie a stanoviska klubu je v tomto případě pro vytváření konzistentního postoje strany vůči politice vlády významné. Na určitou konformitu vůči poslaneckému klubu můžeme usuzovat i z toho, že poslanci často své interpelace projednávají s předsedou, vedením nebo s celým poslaneckým klubem. Tato konformita je na závěr poslaneckého období mnohem silnější než na jeho počátku. Například interpelaci v roce 1993 s vedením klubu nikdy neprojednávalo 82,4% poslanců, v roce 1996 již to bylo necelých 45%. Tabulka 27 ukazuje výrazně rostoucí váhu poslaneckého klubu jako kolektivního orgánu při přípravě a projednávání interpelací.

⁹. Například televizní pořad Debata z 14.4.1996, ve kterém vystupovali představitelé parlamentních klubů.

Tab. 27 **Příprava interpelací a jejich projednávání (v %).**

	1993			1996		
	často	někdy	nikdy	často	někdy	nikdy
s předsedou poslaneckého klubu	9,0	15,2	75,8	16,1	39,1	44,8
s vedením poslaneckého klubu	7,4	10,2	82,4	21,3	42,6	36,1
s celým poslaneckým klubem	13,2	20,6	66,2	21,3	42,6	36,1

Podle vyjádření poslanců se na vládu se v roce 1993 s interpelací obrátilo 52,9 % poslanců, 47,1 % uvedlo, že se na vládu s interpelací neobrátilo. V roce 1996 se na vládu obrátilo s interpelací již 70,3% poslance. Viz Tab.29.

Tab. 28 **Příprava interpelací a jejich projednávání v roce 1993**

<i>projednává s předsedou poslaneckého klubu</i>				
	ANO		NE	
	abs.	%	abs.	%
koaliční kluby	6	42,9	8	57,1
opoziční kluby	9	18,0	41	82,0
nezařazení	1	50,0	1	50,0
celkem	16	24,3	50	75,7
<i>projednává s vedením poslaneckého klubu</i>				
	ANO		NE	
	abs.	%	abs.	%
koaliční kluby	2	15,4	11	84,6
opoziční kluby	9	17,0	44	83,0
nezařazení	1	50,0	1	50,0
celkem	12	17,7	56	82,3
<i>projednává s celým poslaneckým klubem</i>				
	ANO		NE	
	abs.	%	abs.	%
koaliční kluby	3	23,1	10	76,9
opoziční kluby	19	35,8	34	64,2
nezařazení	1	50,0	1	50,0
celkem	23	33,8	45	66,2

Tab. 29 **Příprava interpelací a jejich projednávání v roce 1996**

<i>projednává s předsedou poslaneckého klubu</i>				
	ANO		NE	
	abs.	%	abs.	%
koaliční kluby	17	60,7	11	39,3
opoziční kluby	28	50,0	28	50,0
nezařazení	48	50,0	3	50,0
Celkem	48	55,2	39	44,8
<i>projednává s vedením poslaneckého klubu</i>				
	abs.	%	abs.	%
koaliční kluby	13	44,8	16	55,2
opoziční kluby	31	54,4	26	55,6
nezařazení	3	50,0	3	50,0
celkem	47	51,1	45	48,9
<i>projednává s celým poslaneckým klubem</i>				
	abs.	%	abs.	%
koaliční kluby	16	55,2	13	44,8
opoziční kluby	41	69,5	18	40,5
nezařazení	3	50,0	3	50,0
celkem	60	63,8	34	36,2

Subjektivní výpověď poslanců můžeme porovnat s jinými údaji o stranické disciplíně - s tím, jak konzistentně hlasovaly jednotlivé poslanecké kluby (na příkladu tří plenárních zasedání v období sběru empirických dat).

Tab. 30 **Stejnost hlasování uvnitř poslaneckých klubů**

<i>Strana</i>	<i>38. schůze</i>	<i>39. schůze</i>	<i>40. schůze</i>
ODS	92,4	88,6	90,2
KDS	95,3	94,7	93,5
ODA	94,0	89,1	83,9
KDU-ČSL	92,0	89,3	89,8
ONAH	-	-	80,8
ČSSD	88,0	82,9	82,1
ČMUS	86,9	84,9	78,3
Levý blok	91,3	88,9	87,9
KSČM	91,8	89,8	91,5
LSNS	94,2	91,2	-
SPR-RSČ	98,1	90,4	-
počet analyzovaných hlasování	330	224	161

Pramen: 38. Schůze 19-20.12.1995, Parlamentní zpravodaj 04, prosinec 1995, s. 166

39. Schůze, 6-9.2, 13-15.2 a 21.2.1996, Parlamentní zpravodaj , 05-06/1996, s. 223

40. schůze 12—15.3.1996, Parlamentní zpravodaj 07/1996, s. 307

Nejmenší jednotnost při hlasování vykazovala ČSSD a ČMUS. Tento jev v případě nejednotnosti hlasování poslanců ČSSD má trvalejší tendenci, jak o tom svědčí údaje o hlasování v současné Poslanecké sněmovně.

Tab. 31 **Stejnost hlasování uvnitř poslaneckých klubů v průběhu 1. - 12. Schůze PSP ČR ve II. funkčním období klesala ve shodě .**

<i>Strana</i>	<i>%</i>
ČSSD	89,8
KDU - ČSL	94,2
KSČM	92,5
ODA	93,5
ODS	94,2
SPR - RSČ	98,2

Pramen: Petra Kolínská, Jindřiška Krejčí - Jak hlasují poslanci ČSSD. Ekonom 38/97, s. 88

8. PARLAMENTNÍ VÝBORY

V šedesátých a sedmdesátých létech odborná literatura všeobecně konstatovala růst úlohy vlád a pokles role parlamentů, které jakoby naplnily svou legislativní funkci dobudováním poválečné moderní legislativy a ve stabilních demokraciích bez velkého tření naplňovaly intermediární zájmový rituál vyspělých demokracií a sociálních států v rozděleném světě, v němž všudypřítomným zahraničněpolitickým akcentem boje dvou bloků pochopitelně rostla spíše úloha vládní exekutivy. Tento vývoj byl odborníky i politiky extrapolován i do budoucnosti.

Skutečný vývoj se však od 70. let začal ubírat opačným směrem. Příčiny tohoto neočekávaného vývoje, všeobecného rozvoje parlamentarismu a růstu role parlamentů spatřujeme jednak ve vnitřním rozvoji vyspělých demokratických společností (někdy označovaný jako postmoderní etapa), jednak v nástupu neokorporativismu s jeho harmonizací zájmů a posléze v rozpadu komunismu a třetí demokratizační vlně. První příčina růstu role parlamentu spočívá ve vnitřních proměnách vyspělých západních společností. S postupující diferenciací, produktivitou, rostoucí životní úrovní a proměnami životního stylu, se kolem poloviny dvacátého století tradiční liberálně demokratický způsob prostředkování zájmů dostal v nejvyspělejších zemích do obtíží. Rostoucí diferenciaci společnosti se projevovala vznikem a institucionalizací množství nových skupin organizovaných podle nejrůznějších hledisek a vyžadujících uspokojování nejrůznějších zájmů. Politické strany jako hlavní intermediární mechanismy tyto stále diferencovanější a obtížně komunikovatelné zájmy prostředkovaly, reprezentovaly a agregovaly stále obtížněji. Každá strana musela aspirovat na reprezentování co nejširšího spektra složitě diferencovaných, propletených zájmů.

Parlament a zejména jeho výše vzpomínaná intermediární funkce v této situaci rostla. Parlamentní orgány, zejména jeho výbory, se ukázaly jako ideální prostor a nástroj agregování a harmonizování složitě diferencovaných a k prostředkování jinak velmi obtížně přeložitelných zájmů do srovnatelné polohy s ostatními. Pochopitelně v tomto prostředí vzrostla i zájmová aktivita, včetně nežádoucího ovlivňování a různé "patologie", vůči níž bylo nutné upravovat a rozvíjet legislativu, která se již zdála být optimální. Vzrostla i legislativní role parlamentů.

Dnes je všeobecně konstatován vzestup západoevropského parlamentarismu a inovace jeho tradičních funkcí. "...západoevropské parlamenty byly všeobecně rekonstruovány a rozšířily své systémy výborů a vybavily tyto parlamenty novými kontrolními možnostmi vůči vládě a administrativě rekonstruováním a rozšířením systému parlamentních výborů novou odpovědností za legislativu kopií výkonných orgánů ve struktuře výborů. Centrem revitalizace parlamentů a jejich funkcí se staly parlamentní výbory. [Longley, 1997]

Pád bipolárního světa a následující období demokratické transformace postkomunistických zemí tyto procesy a roli parlamentů vyspělých i postkomunistických zemí ještě posílil. V transformujících se zemích, v situaci bez vnějšího ohrožení, pochopitelně dominuje tvorba nové legislativy, nových politických a státních institucí, která je v podstatě doménou parlamentů. A opět platí, že i v těchto postkomunistických parlamentech jsou parlamentní výbory rozhodujícím,

pracovním místem, kde se věci odborně i politicky připravují. Na váze získává i pozice poslaneckých klubů jednotlivých parlamentních stran, jako pojítka parlamentu (výborů) a politických stran, které se mohou od stran a jejich vedení relativně osamostatňovat.

Naše společnost se sice nalézá v jiné fázi vývoje, než vyspělé západní demokracie, ale role parlamentu neplyne z "přeinstitucionalizovanosti" demokracie a "přestrukturovanosti" společnosti, v níž politické strany přestávají plnit svou intermediární funkci, ale naopak, z její dosavadní malé institucionalizovanosti a z "nedostrukturovanosti" společnosti, jíž stále chybí základní profilované společenské vrstvy a jejich zřetelně artikulované zájmy.

Analýza činnosti parlamentních výborů a jejich vazeb je proto stejně významným předmětem analýz, stejně jako hlasování v parlamentním plénu. Obě tyto polohy náleží k rekonstruovatelným informacím z archivované dokumentace. V šetření poslanců byly získávány pouze základní údaje a informace o postojích poslanců a jejich hodnocení působení parlamentních výborů.

Parlamentní výbory jsou jádrem konstatovaného vzestupu vlivu parlamentů v posledních deseti až dvaceti letech. „Parlamentní výbory jsou místem vlastní práce“ [Ilonszki 1997: 471], jsou „páteří parlamentní legislativy“, [Longley, Ágh 1997: 5] a jiní.

Z hlediska považujícího politiku za boj o alokaci zdrojů [Easton 1965] založeného na prostředkování (intermediování) a soupeření zájmů, jsou to právě parlamentní výbory, které jsou místem reálného agregování parciálních zájmů v zájmy obecně vyjádřené v návrzích zákonů schvalovaných parlamentem. Jako člen strany a parlamentního klubu své strany, vyjadřující ne zpravidla určitý segmentovaný zájem, se poslanec v roli člena parlamentního výboru nalézá v 'nadstranickém' prostředí, hledajícím agregovanou formulaci zájmu obecného a státního. Tato trojjediná, obvykle rozporná role poslance jako příslušníka politické strany, klubu a člena parlamentního výboru či odborných ad hoc komisí, je klíčem k explikaci řady parlamentních rozhodnutí a poměrů v Poslanecké sněmovně. (Podobná analýza pochopitelně přesahuje možnosti této studie i cíle grantového projektu. Má k ní pouze přispět.) Obsazení parlamentních výborů a zejména funkce předsedy je výsledkem parlamentního jednání v nově konstituované sněmovně. Promítá se do něj význam a prestiž jednotlivých výborů.

Jak hodnotí poslanci výbory v závislosti na své stranické příslušnosti a členství ve výboru ukazují tabulky 32, 33 a 34.

Tab. 32 **Hodnocení prestiže parlamentních výborů podle prestiže (v %).^{x)}**

NEJVYŠŠÍ PRESTIŽ

<i>Výbory Poslanecké sněmovny</i>	<i>uvedl</i>	<i>neví</i>	<i>uvedl</i>	<i>neví</i>
	1993 ^{xx)}		1996	
Ústavně právní výbor	91,9	-	88,7	0,7
Rozpočtový výbor	61,0	-	89,4	0,7
Hospodářský výbor	60,3	-	41,5	0,7
Zahraniční výbor	26,5	-	21,3	0,7
Branný a bezpečnostní výbor	11,8	-	16,3	0,7
Výbor pro sociální politiku a zdravotnictví	8,1	-	12,0	0,7
Výbor pro vědu vzdělání, kulturu, mládež a tělovýchovu	5,1	-	7,0	0,7
Výbor petiční, pro lidská práva a národnosti	3,7	-	2,8	0,7
Zemědělský výbor	2,9	-	7,7	1,4
Výbor pro veřejnou zprávu, regionální rozvoj a životní prostředí	2,2	-	1,4	1,4
Mandátový a imunitní výbor	1,5	-	4,2	1,4

x) V roce 1993 nebyla použita varianta odpovědi neví.

xx) uvedené % odpovědi znamená, jaká část dotázaných uvedla výbor jako jeden ze tří nejprestižnějších.

Tab. 33 **Hodnocení prestiže parlamentních výborů podle příslušnosti k politickým klubům v roce 1993 a 1996 ^{x)}**

	<i>Ústavně právní výbor</i>		<i>Rozpočtový výbor</i>		<i>Hospodářský výbor</i>	
Kluby 1993	<i>uvedl</i>	<i>neuvedl</i>	<i>uvedl</i>	<i>neuvedl</i>	<i>uvedl</i>	<i>neuvedl</i>
ODS+KDS	55	4	40	19	46	13
ODA	1	-	1	-	-	1
KDU-ČSL	8	-	7	1	3	5
ČSSD	14	2	8	8	7	9
LSU	1	-	-	1	-	1
HSDMS	6	1	3	4	4	3
LB	35	-	21	14	19	16
OH	2	-	-	2	1	1
SPR-RSČ	1	3	-	4	1	3
žádný	2	1	3	-	1	2
Celkem	125	11	83	53	82	54
abs. %	91,9%	8,1%	61,0%	39,0%	60,3%	39,7%

x) Pro malé četnosti kategorie „neví“ není uvedena

	<i>Ústavně právní výbor</i>		<i>Rozpočtový výbor</i>		<i>Hospodářský výbor</i>	
Kluby 1996	uvedl	neuvedl	uvedl	neuvedl	uvedl	neuvedl
ODS+KDS	39	6	44	1	20	25
ODA	9	1	8	2	2	8
KDU-ČSL	19	1	15	5	2	18
ČSSD	15	3	17	1	11	7
ČMUS	8	-	7	1	4	4
KSČM	7	-	6	1	3	4
LB	20	2	21	1	12	10
ONAH	4	1	4	1	2	3
SPR-RSČ	1	-	1	-	-	1
žádný	4	1	4	1	3	2
Celkem	126	15	127	14	59	82
abs. %	89,4%	10,6%	90,1%	9,9%	41,8%	58,2%

Tab. 34 **Obsazení výborů podle stranické příslušnosti**

<i>Název výboru</i>	<i>Stranická příslušnost předsedy</i>	<i>Koalice : Opozice</i>	<i>Nezávislí</i>	<i>Celkem členů</i>
Mandátový a imunitní výbor	ODS	8:5	2	15
Ústavně právní výbor	KDU-ČSL	13:6	1	20
Branný a bezpečnostní výbor	ODA	11:6	3	20
Výbor petiční, pro lidská práva a národnosti	KDU-ČSL	3:9	1	13
Rozpočtový výbor	ODA	10:7	1	18
Hospodářský výbor	ODS	11:10	0	21
Zemědělský výbor	ODS	9:9	0	18
Výbor pro veřejnou správu, regionální rozvoj a životní prostředí	ODS	12:10	1	23
Výbor pro sociální politiku a zdravotnictví	ODS	11:8	2	21
Výbor pro vědu, vzdělání, kulturu, mládež a tělovýchovu	ODS	9:9	1	19
Zahraniční výbor	ODS	8:7	0	15
Celkem	-	105:86	12	203

Pozn.: Funkce předsedy a místopředsedy Poslanecké Sněmovny Parlamentu ČR se neslučuje se členstvím ve výborech. Poslanci mohou být členy více než jednoho výboru viz Příloha

9. DALŠÍ ASPIRACE POSLANCŮ PO SKONČENÍ MANDÁTU

V souvislosti s tím, odkud poslanci přišli, jsme se snažili již na počátku funkčního období zjistit, jaké představy o budoucí činnosti po ukončení mandátu poslanci mají. Zajímalo nás samozřejmě také, jak se tato představa díky čtyřletému působení v parlamentu změnila (tabulka č.35). Mladý stát jako Česká republika, který nemá zkušenou demokratickou politickou elitu, ji potřebuje vytvořit a založit kontinuitu jejího obnovování. Poznatky z roku 1993 byly však z hlediska vytváření nové politické elity varující.

Tab. 35 **O jaké funkce byste měl zájem, kdybyste přestal být poslancem**

	<i>součet odpovědí ano + snad ano</i>	
	1993	1996
starosta	26,7	23,6
poslanec zastupitelského orgánu nižšího stupně	63,7	54,4
senátor	nepoložena	53,9
ministr	24,4	21,1
vysoká úřednická funkce ve státní správě, diplomatických službách apod.	23,7	31,7
pracovník aparátu politické strany	nepoložena	38,6
funkce v mezinárodních organizacích např. OSN, ILO apod.	44,0	36,5
funkce v podnikatelské sféře	62,2	60,0
funkce ve sféře školství	32,6	nepoložena
funkce v sociálně kulturní oblasti	43,4	nepoložena

V roce 1993 se ukázalo se, že poslanci v případě ukončení činnosti v parlamentu neaspirovali na uplatnění v politické sféře a neměli v úmyslu svými získanými zkušenostmi vytvářet novou českou politickou elitu ani nezaloží její kontinuitu. Tři čtvrtiny poslanců tehdy nemělo v úmyslu ucházet se o vedoucí pozice ve státní administrativě či podobné funkce v oblasti kultury a vzdělání (Viz tab.35). Zhruba tři pětiny poslanců mělo naopak zájem o podnikatelskou kariéru. Toto zjištění na počátku jejich poslanecké kariéry bylo poněkud překvapivé, avšak vyjadřovalo možná realistický a pragmatický postoj a motivaci k poslanecké aktivitě, jako prostředku k seberealizaci v podnikatelském prostředí, které v parlamentu definovali. Představy poslanců o budoucnosti naopak signalizovaly určitou diskontinuitu.

Na konci funkčního období však byly zhruba 3/4 poslanců rozhodnuty ucházet se opět o poslanecký mandát ve volbách 1996, nekandidovat byla rozhodnuta jen jedna pětina. (Z poslanců zkoumaného parlamentu jich bylo ve volbách 1996 opět zvoleno 74). Úvahy o tom, čím by se chtěli zabývat, pokud již nebudou poslanci parlamentu, prošly určitým vývojem, ale nedoznaly radikálních změn. Největší zájem (3/5) byl o přechod do podnikatelské sféry, do správních rad apod. Tyto aspirace projevíli

především zástupci ČMUS, ČSSD, KDU-ČSL a ODS+KDS, nejméně často zástupci KSČM. Zájem o podnikatelskou sféru se tedy nijak nezměnil vlivem čtyřletého působení v parlamentu (Viz Tab.35). Jedním z důvodů může být i to, že poslanci své podnikatelské aktivity často během trvání mandátu neopouštěli a měli v úmyslu v nich po skončení mandátu pokračovat z větší intenzitou.

Na druhém místě (54,4%) byl v roce 1996 zájem o poslanecký mandát v zastupitelském orgánu nižšího stupně. Častěji jej vyjadřovali poslanci za stranu Levý blok a KDU-ČSL, nejméně naopak poslanci za ODS+KDS. Zájem poslanců Levého bloku, postkomunistické strany, a KDU-ČSL vede k formulaci hypotézy, že tyto strany těží z dobře vybudované organizační struktury v lokalitách a dlouhodobých zkušeností z lokální politiky. Ve srovnání s počátkem funkčního období se zájem o působení v zastupitelském sboru nižšího stupně poněkud snížil, avšak významnou roli zde hraje větší nabídka dalších možností politické reprezentace v r. 1996, kterou představovalo křeslo senátora. O této možnosti poslanci na začátku funkčního období neuvažovali, protože zákon o volbách do senátu byl přijat až v roce 1995. Křeslo senátora bylo třetí nejčastější funkcí, o kterou projevovali poslanci zájem (53,9%), a to zejména poslanci za ČSSD, ODS+KDS a KDU-ČSL. Limitujícím faktorem byl pro mnohé poslance minimální věk 40 let, nutný pro kandidaturu do Senátu.

Tento projevený zájem o další politickou aktivitu svědčí o určité změně postojů v průběhu volebního období ve smyslu preference kontinuity. Nelze si v této souvislosti odpustit úvahu o tom, že oddělení voleb do Poslanecké sněmovny a Senátu mohlo umožnit řadě kandidátů, kteří neuspěli ve volbách do Poslanecké sněmovny v červnu 1996, ucházet se o mandát ještě jednou v listopadu 1996 v senátních volbách. Zkušenosti senátorů z předchozí politické činnosti dokumentuje tabulka 36.

Tab. 36 **Rekrutace senátorů z hlediska příslušnosti k politickým stranám.**

<i>Strana</i>	<i>Bývalí poslanci FS, ČNR*</i>	<i>Bývalí poslanci PSP ČR 1992 - 1996</i>	<i>Komunální politici</i>	<i>Poprvé zvolení</i>	<i>CELKEM</i>
ODS	4	1	18	9	32
KDU - ČSL	1	2	5	5	13
ODA	1	-	3	3	7
DEU	-	-	1	-	1
ČSSD	1	1	8	15	25
KSČM	-	-	2	-	2
Nezávislí	-	-	-	1	1
celkem	7	4	37	33	81

* Nelze rozlišovat VI. a VII. volební období u poslanců FS

Pramen: Parlament České republiky Poslanecká sněmovna, PSP ČR, Praha 1994

Parlamentní zpravodaj 04 - 05/ 1996, IDEU, Praha 1996

Rozdělíme-li možné veřejné a politické aktivity po skončení poslaneckého mandátu z hlediska atraktivity, největší zájem byl projevován v roce 1993 o funkci v zastupitelském orgánu nižšího stupně, v podnikatelské sféře (správní rady apod.), v mezinárodních organizacích (OSN, ILO apod.) a sociálně kulturní oblasti. Nejméně atraktivní poslancům jevila vysoká úřednická funkce ve státní správě, post ministra či starosty. Na konci funkčního období v r. 1996 zůstala stále nejatraktivnější funkce v podnikatelské sféře, při poklesu o 8,6% stále funkce poslance zastupitelského sboru nižšího stupně a nově se nabízející možnost funkce senátora. Nejméně atraktivní (s poklesem vůči r. 1993) zůstala funkce ministra a starosty. Přitažlivější se stala vysoká úřednická funkce a nově nabízená možnost zaměstnání v aparátu politické strany. Ta koresponduje s tím, že strany postupně vybudovaly svoji organizační strukturu a jejich činnost se profesionalizovala.

V souvislosti s dalšími plány poslanců a už zmíněnými podnikatelskými aktivitami v době trvání mandátu je nutné se šířeji zamyslet nad souběžností poslanecké funkce a jakéhokoliv jiného zaměstnání. Ústava ČR umožňuje souběžné vykonávání funkce ministra a poslance parlamentu (kromě výkonu vedoucích funkcí), čili v podstatě roli kontrolora a kontrolovaného. V tomto funkčním období měli poslanecký mandát také tři ministři a několik náměstků ministrů. Rozbor plnění jedné ze základních povinností - účasti na hlasování Poslanecké sněmovny¹⁰ ukazuje vysokou míru absence těchto poslanců a obtížnou sladitelnost obou vysoce náročných funkcí.

10. POSLANCI O PARLAMENTU.

a/ na počátku funkčního období

Určitá inkonsistentnost se projevuje v postojích členů parlamentu při hodnocení činnosti parlamentu. U českých poslanců převládá poměrné uspokojení nad prací parlamentu, při současném vědomí, že by mohl pracovat lépe. V trojúhelníku parlament- vláda- prezident, lze vystopovat určité napětí. Kontrolu vlády považují poslanci za velmi důležitou, s kontrolní činností jsou poslanci spokojeni i nespokojeni. Dělicí čára probíhá po linii vládní koalice opozice. Ve vztahu k prezidentovi je kontrolní činnost považována za velmi důležitou, ale podle názoru poslanců plní parlament tuto funkci nedostatečně. Hlavní vliv na rozhodování poslanců má mít vedení poslaneckého klubu, pokud se tak děje, je to správné. Hlavní linii vládní politiky by měla podle poslanců určovat vládní koalice, event. strana s největším počtem poslanců.

b/ na konci funkčního období

Po čtyřleté zkušenosti z parlamentní práce hodnotili poslanci práci parlamentu, řešení problémů i výkon kontrolních funkcí spíše pozitivně, bez extrémních výkyvů ve struktuře činností.

¹⁰. Práce, 30.5.1996, s. 9.

Tab. 37 **Hodnocení plnění parlamentních funkcí.^{x)}**

	1993	1996
legislativní činnost	4,1	2,8
kontrola vlády	5,5	5,5
zvažování a posuzování návrhů různých skupin	5,8	5,2
schvalování státního rozpočtu	3,6	3,6
zpracování petic, připomínek a podnětů občanů	4,9	5,0
kontrolování činnosti prezidenta	6,4	4,7

^{x)} Údaje v tabulce odpovídají váženým aritmetickým průměrům ze stupnice 1 = velmi dobře, 9 = velmi špatně, která byla poslanci předložena.

Ze souboru funkcí, předložených poslancům (tabulka 28), byl nejlépe hodnoceno plnění legislativní funkce a to zejména poslanci stran vládní koalice (ODS, KDU-ČSL, ODA). To ovšem neznamená automaticky spokojenost s vytvořenou legislativou co do potřebných zákonů či jejich kvality. Poslanci mimo jiné postrádali vysokoškolský zákon, zákon o obraně státu, vyřešení a dokončení restitucí, nový trestní zákon, zákon o novém územně správním uspořádání a další. Druhou nejuspokojivěji realizovanou činností parlamentu bylo schvalování státního rozpočtu.

Kontrola vlády, která by se postupně měla stát dominantní činností, byla plněna nejméně uspokojivě a to především z pohledu opozičních poslanců (ČSSD, ČMUS, KSČM, LB). Příčiny lze spatřovat v rozložení sil v parlamentu a také v procesu zrání systému, kdy v ústavě vymezené pojetí institucí a jejich vztahů se teprve prosazuje do praktické činnosti. Faktická kontrola činnosti vlády je realizována až v procesu transformace, demokratizace politického systému a prochází procesem učení.

Pro srovnání můžeme uvést, jak hodnotí činnost reprezentantů voliči. Činnost parlamentu hodnotila v roce 1995 ve výzkumech veřejného mínění velmi dobře necelá čtvrtina dotazovaných. Toto hodnocení je v souladu s celkově kritičtější vztahem k parlamentu ve srovnání s ostatními subjekty státní moci - vládou a prezidentem.

11. ZÁVĚR

- Poslanci prvního českého parlamentu, zvolení v roce 1992, představovali na rozdíl od prvního porevolučního období již standardní výběr z politických stran a různých stupňů politické moci a veřejného života, což svědčí o postupném zrání politického systému i mechanismů rekrutace politických elit.
- Při výkonu mandátu se poslanci cítili být především zástupci voličů své strany. Postoje k této otázce na začátku a na konci funkčního období naznačují určitý posun k pojetí mandátu jako reprezentace voličů ve volebním obvodu. Neznamená to však, že by populisticky reagovali na proměnlivé nálady voličů.

Na teoretickou interpretaci této pozorované tendence, která se zde nabízí, zatím při jedinečnosti získaných dat nemůžeme aspirovat.

- c. Při prosazování politické linie strany ve sněmovně hraje nejvýznamnější úlohu poslanecký klub, který vykonává tlak na poslance a na dodržování stranické disciplíny. Přesto poslanci v případě rozdílného názoru od stanoviska klubu mají tendenci řídit se častěji vlastním názorem než stanoviskem klubu. Sílicí autonomie rozhodování může být také odrazem stavu poslaneckých klubů v průběhu funkčního období parlamentu, kdy docházelo u klubů k četným změnám a k politickému turizmu poslanců. Reakcí na sílicí tendenci k autonomii rozhodování je akcent na stranickou disciplínu a uplatňování imperativu poslaneckého klubu. Vzhledem na rostoucí vliv expertů při tvorbě rozhodování klubu lze akcent na stranickou disciplínu chápat i jako výraz profesionalizace práce poslanců.
- d. Nejvýznamnější úlohou, kterou parlament plnil v letech 1993-96, byla podle názoru poslanců legislativní činnost. Souvisí to s jeho historickou úlohou 'konstituanty', tvorby legislativních základů nové české státnosti. Význam kontroly vlády byl až na druhém místě. Příčinou, proč se tento poměr v průběhu volebního období nezměnil, může kromě již zmíněné historické úlohy být i fakt, že vládní koalice byla většinová a obsazení vedoucích funkcí v parlamentu nebylo paritní. Poměr sil v parlamentu významně ovlivňoval pojetí této role.
- e. V určování linie vládní politiky a rozhodování se stále více prosazovala nejsilnější strana na úkor celé vládní koalice. Tato tendence byla negativně vnímána nejen opozicí ale i početně slabšími stranami vládní koalice.
- f. Pro demokratickou artikulaci vůle občanů, zprostředkování zájmů společenských skupin do parlamentu jsou za dominantní považovány politické strany. Poslanci připisovali práci s návrhy různých společenských skupin a připomínkami občanů sice určitou důležitost, ale v parlamentní praxi jejich význam spíše klesal.

LITERATURA

Ágh, Attila (1994). The first steps. The Emergence of East Central European Parliaments. Budapest : Hungarian Center for Democratic Studies.

Ágh, Attila, Kurtán Sándor eds. 1995. The First Parliament 1990 - 1994. Budapest : Hungarian Center for Democratic Studies.

Brokl, Lubomír a kol. (1997). Reprezentace zájmů v politickém systému České republiky, Sociologické nakladatelství Slon,

Brokl, Lubomír and Mansfeldová, Zdenka (1995). Czech Political Elites and Elites of the Legislative Power. Paper presented on the conference "Elites in the Systemic Transformation in the Central-Eastern Europe". Academy Conference Center - Jablonna Palace, August 11.-14.

Broklová, Eva, Vláda silnější než parlament, Lidové noviny 1. 12. 1992

Broklová, Eva, Vstříc nové ústavě. Čs ústava 1920 a česká ústava 1992, Lidové noviny 21. 7. 1992

Dahl, Robert A., (1995). Demokracie v právním státě.

Easton, David (1965). A System Analysis of Political Life. Chicago 1965

Herzog, Dietrich. Rebenstorf Hilke, Werner, Camilla, Bernhard Wessels (1990). Abgeordnete und Bürger. Opladen, Westdeutscher Verlag

Huntington, Samuel (1991). The Third Wave. Democratization in the Late Twenties Century. University of Oklahoma Press.

Ilonszki, Gabriella (1997). Some External and Internal Dimensions of Parliamentary Committees in Hungary, in: Longley Lawrence D., Attila Ágh, on The Changing Nature of Parliamentary Committees, in: The Changing Roles of Parliamentary Committees, Working Papers on Comparative Legislative studies II., Longley Lawrence D., Attila Ágh eds., Research Committee of Legislative Specialists, International Political Science Association, Lawrence University Appleton, Wisconsin, U.S.A.

Jičínský, Zdeněk (1993). Československý parlament v listopadovém období, NADAS Praha

Jičínský, Zdeněk (1995). Ústavně právní a politické problémy České republiky, Victoria Publishing Praha

Jičínský, Zdeněk (1996). Dvoukomorový Parlament ČR. In: Parlamentní zpravodaj 04 - 05 / 1995 - 1996, IDEU Praha

Kopecký, Petr (1996). Parties in the Czech Parliament: From Transformative towards Arena Type of Legislature, in: Paul G.Lewis (ed.), Party Structure and Organizations in East-Central Europe. Aldershot: Edward Elgar, p. 80-110.

Kopecký, Petr, Hubáček, Pavel, Plecítý, Petr (1996): Politické strany v českém Parlamentu (1992-1996): organizace, chování, vliv, in: Sociologický časopis, roč.32, č. 4, s. 439-456.

Kroupa, Aleš (1996). Poslanci, voliči a politické strany (politická reprezentace). Data & Fakta č. Sociologický ústav AV ČR, Praha.

Liebert Ulrike (1995). Modelle demokratischer Konsolidierung (Parlamente und organisierte Interessen in der Bundesrepublik Deutschland, Italien und Spanien), Leske - Budrich, Opladen

Longley Lawrence D., Attila Ágh (1997). The Changing Nature of Parliamentary Committees, in: The Changing Roles of Parliamentary Committees, Working Papers on Comparative Legislative studies II., Longley Lawrence D., Attila Ágh, Research Committee of Legislative Specialists International Political Science Association, Lawrence University, Appleton, Wisconsin, U.S.A.

O'Donell, Guillermo (1994), Delegative Democracy. Journal of Democracy. 1994

O'Donell, Guillermo, Schmitter, Philippe C. (1986). Transition from Authoritarian Rule: Tentative Conclusion about Uncertain Democracies. Baltimore

Olson, David M. (1994).The New parliaments of New Democracies: The Experience of the Federal Assembly of the Czech and Slovak Federal Republic, in: Attila Ágh (ed.), The Emergence of East Central European Parliaments: The First Steps. Budapest: Hungarian Centre of Democracy Studies Foundation, p. 35-47.

Rebenstorf Hilke (1993). Gessellschaftliche Interessenrepräsentation und politische Integration, in: Parlament und Gesellschaft, eine Funktionanalyse der Repräsentativen Demokratie, Dieter Herzog, Rebenstorf Hilke, Bernhard Wessels (Hrsg.), Westdeutscher Verlag, Opladen S. 53 - 98

Reschová, Jana (1992). Nová politika s novými ľuďmi. Federálne zhromaždenie v roku 1990, in: Sociologický časopis, Sociologický ústav AV ČR

Reschová, Jana (1994). Parliaments and Constitutional Change: The Czechoslovak Experience, in: Attila Ágh (ed.), The Emergence of East Central European

Parliaments: The First Steps. Budapest: Hungarian Centre of Democracy Studies Foundation, p. 55-68.

Reschová, Jana and Syllová, Jindřiška (1994). The Legislature in the Czech Republic: Year 1993. Paper prepared for the conference New Parliaments of Central Europe: Institutionalization of the Democratic Transformation, Zámek Štířín, August 14-17, Czech Republic.

Reschová, Jana and Syllová, Jindřiška (1996). The Legislature of the Czech Republic, in: Attila Ágh and Gabriella Ilonski (eds.), The Second Steps. Parliaments and Organized Interests. Budapest, Hungarian Centre for Democracy Studies, p. 322-341.

Soltész, István (1995). Controlling the Government by the Parliament. In: Attila Ágh and Sándor Kurtán (eds.), Democratization and Europeanization in Hungary: The First parliament (1990-1994). Hungarian Centre for Democracy Studies, Budapest, s. 43-64.

Syllová, Jindřiška 1992, Česká národní rada v roce 1990. Analýza a složení činností. in: Sociologický časopis, Sociologický ústav AV ČR

Šamalik, František (1995). Politika v éře transformace, in.: Jičínský

Wessels, Bernhard (1993). Politische Repräsentation als Prozeß gesellschaftlich-parlamentarischer Kommunikation. In: Dieter Herzog, Hilke Rebenstorf, Bernhard Weßels (eds.), Parlament und Gesellschaft. Westdeutscher Verlag, Opladen, 1993 p. 99-137.

PŘÍLOHY

I. Závěrečný přehled uskutečněných rozhovorů v poslanecké sněmovně podle poslaneckých klubů

<i>Klub</i>	<i>prošetřeno</i>	<i>V Posl.sněm.</i>	<i>prošetřeno</i>
	<i>abs.</i>	<i>celkem</i>	<i>%</i>
ONAH	6	6	100,0
LB	22	23	95,6
ČSSD	19	22	86,3
nezařazení	6	7	85,7
KDU-ČSL	20	24	83,3
KSČM	8	10	80,0
ODA	11	16	68,8
ODS (+ KDS)	45	72	62,5
ČMUS	8	15	53,3
SPR - RSČ	1	5	20,0
Celkem	146	200	73,0

II. Seznam zkratk politických stran zastoupených v Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky ve volebním období 1992 - 1996

ČMSS	Českomoravská strana středu
ČMUS	Českomoravská unie středu
ČSSD	Česká strana sociálně demokratická
HSD - SMS	Hnutí za samosprávnou demokracii - Sdružení pro Moravu a Slezsko
KDS	Křesťanská demokratická strana
KDU - ČSL	Křesťanská demokratická unie - Československá strana lidová
KSČM	Komunistická strana Čech a Moravy
LB	Levý blok
LSNS	Liberální strana národně sociální
LSU	Liberálně sociální unie
ODA	Občanská demokratická aliance
ODS	Občanská demokratická strana
ONAH	Občanské národní hnutí
SPR - RSČ	Sdružení pro republiku - Republikánská strana Československa

III.Přechody mezi jednotlivými poslaneckými kluby v letech 1992 - 1996

Jméno	členství v posl. klubu v roce 1992	změna klubu	členství v posl. klubu v roce 1994	členství v poslan. klubu v roce 1996
Bachna Petr	ODS	ne	ODS	ODS
Bečvář Ivan	ODS	ne	ODS	ODS
Bejček Josef	ODS	ne	ODS	ODS
Bělehrádek Stanislav	KDU-ČSL	ne	KDU-ČSL	KDU-ČSL
Benda Marek	KDS	ne	KDS	ODS
Bílý Jiří	HSD-SMS	nezařazení	nezařazení	nezařazení
Bláha Jan	ČSSD	ne	ČSSD	ČSSD
Blažek Ladislav	ODS	ne	ODS	ONAH
Body Ladislav	LB	ne	LB	LB
Brodský Petr	ODS	ne	ODS	ODS
Broulík Jaroslav	HSD-SMS	ČMSS	ČMSS	ČMUS
Brožík František	ČSSD	ne	ČSSD	ČSSD
Budinský Vladimír	ODS	ne	ODS	ODS
Bumbová Stanislava	LB	ne	LB	LB
Bureš Eduard	ODS	ne	ODS	ODS
Buzková Petra	ČSSD	ne	ČSSD	ČSSD
Čapek Miroslav	LB	ne	LB	LB
Čechák Vojtěch	LB	ne	LB	LB
Čelišová Květoslava	LB	KSČM	KSČM	KSČM
Čerbák Miroslav	ODA	ne	ODA	ODA
Čermák Petr	ODS	ne	ODS	ODS
Černý Jan	ODS	ne	ODS	ODS
Červinka Josef	ODS	ne	ODS	ODS
Čundrle Václav	LB	ne	LB	LB
Decker Jan	KDU-ČSL	vystřídal I.Janů	KDU-ČSL	KDU-ČSL
Dobal Viktor	ODA	ne	ODA	ODA

Dostál Robert	ČSSD	ne	ČSSD	ČSSD
Doubrava Vlastimil	ČSSD	nezařazení	nezařazení	ODS
Drápela Jiří	LSU	ČMSS	ČMSS	ČMUS
Effenberger Oldřich	ODA	ne	ODA	ODA
Exner Václav	LB	KSČM	KSČM	KSČM
Faifř Jiří	ČSSD	ne	ČSSD	ČMUS
Fejfar Ota	ODS	ne	ODS	ODS
Fejfar Tomáš	ODS	ne	ODS	ODS
Fischerová Eva	ČSSD	ne	ČSSD	ČSSD
Frank Václav	LB	KSČM	KSČM	KSČM
Frommer Alfred	LSU	LSNS	LSNS	ODS
Gjurič Andrej	ODS	ne	ODS	ODS
Gross Stanislav	ČSSD	ne	ČSSD	ČSSD
Grulich Václav	ČSSD	ne	ČSSD	ČSSD
Hába René	ODA	ne	ODA	ODA
Hájek Jiří	LB	KSČM	KSČM	KSČM
Hájek Josef	LB	ne	LB	LB
Haringer Jiří	KDS	ne	KDS	KDU-ČSL
Hirš Pavel	LSU	LSNS	LSNS	ODS
Hofhanzl Čestmír	ODA	ne	ODA	ODA
Holub Josef	ODS	ne	ODS	ODS
Honajzer Jiří	ODS	ne	ODS	ODS
Hrazdíra Antonín	LB	ne	LB	LB
Hrdý Karel	ČSSD	ne	ČSSD	KDU-ČSL
Hubová Marta	HSD-SMS	ODA	ODA	ODA
Hurta Josef	LB	ne	LB	LB
Chudoba Martin	LB	ne	LB	LB
Janeček Josef	KDU-ČSL	ne	KDU-ČSL	KDU-ČSL
Jaroš Emil	ODS	ne	ODS	ODS
Jegla Jan	HSD-SMS	ČMSS	ČMSS	ČMUS
Ježek Josef	ODS	ne	ODA	ODA
Ježek Tomáš	ODA	ne	ODA	ODS
Kačenka František	HSD-SMS	ČMSS	ČMSS	ČMUS

Kadlecová Milada	ODS	ne	ODS	ODS
Kalus Jaromír	ODS	ne	ODS	ODS
Karas Jiří	KDU-ČSL	ne	KDU-ČSL	KDU-ČSL
Kasal Jan	KDU-ČSL	ne	KDU-ČSL	KDU-ČSL
Kašpárek Miroslav	SPR-RSČ	LSNS	LSNS	ONAH
Kavan Petr	HSD-SMS	nezařazení	nezařazení	nezařazení
Klas Jan	ODS	ne	ODS	ODS
Klučka Václav	LB	ne	LB	LB
Koháček Petr	ODS	ne	ODS	ODS
Kolář Pavel	KDS	ne	KDS	ODS
Kolář Robert	ODS	ne	ODS	ODS
Kolářová Milena	ODS	ne	ODS	ODS
Koronthály Vladimír	KDS	ne	KDS	KDU-ČSL
Koucký Jan	ODS	ne	ODS	ODS
Kozák Stanislav	LSU	nezařazení	nezařazení	KDU-ČSL
Kozel František	ODS	ne	ODS	ODS
Krámek Jan	ODS	ne	ODS	ODS
Krása Václav	ODS	ne	ODS	ODS
Kraus Michal	HSD-SMS	ČSSD	ČSSD	ČSSD
Krupík Josef	KDU-ČSL	ne	KDU-ČSL	KDU-ČSL
Kryčer Jan	HSD-SMS	ČMSS	ČMSS	ČMUS
Křížek Josef	LSU	ne	LSU	ČMUS
Kuba Bohuslav	SPR-RSČ	ne	SPR-RSČ	nezařazený
Kubiš Josef	KDU-ČSL	ne	KDU-ČSL	KDU-ČSL
Kuchař Vlastislav	LB	ne	LB	LB
Kulička Pavel	SPR-RSČ	LSNS	LSNS	ONAH
Kužílek Oldřich	ODA	ne	ODA	ODA
Lagová Hana	LB	ne	LB	LB
Ledvinka Karel	ODA	ne	ODA	ODA
Litomský Jan	KDS	ne	KDS	ODS
Lobkowicz Michael	KDS	ne	KDS	ODS
Lojdová Kateřina	ODA	ne	ODA	ODA
Lom Petr	ODS	ne	ODS	*

Loukota Milan	SPR-RSČ	ne	SPR-RSČ	SPR-RSČ
Lukáš Věnceslav	KDS	ne	KDS	KDU-ČSL
Mach Karel	KDU-ČSL	ne	KDU-ČSL	KDU-ČSL
Macháček Jiří	HSD-SMS	ČMSS	ČMSS	ČMUS
Machalík Jiří	LB	ne	LB	LB
Mandelík Richard	ODS	ne	ODS	ODS
Mandík Josef	LB	KSČM	KSČM	KSČM
Marvanová Hana	ODS	ne	ODS	ODS
Maryt Jiří	LB	ne	LB	LB
Mašek Ivan	ODA	ne	ODA	ODA
Matějka Jaroslav	LB	ne	LB	LB
Matoušková Eva	SPR-RSČ	ODA	ODA	ODA
Matulka Dalibor	LB	KSČM	KSČM	KSČM
Mazalová Gerta	HSD-SMS	nezařazení	nezařazení	nezařazení
Melichar Jaroslav	ODS	ne	ODS	ODS
Motyčka Ludvík	KDU-ČSL	ne	KDU-ČSL	KDU-ČSL
Nájemník Václav	ODS	ne	ODS	ODS
Navrátil Jan	LB	KSČM	KSČM	KSČM
Nečas Petr	ODS	ne	ODS	ODS
Nedorost Ladislav	SPR-RSČ	nezařazení	nezařazení	ČSSD
Němčík Jindřich	ODS	ne	ODS	ODS
Němec Luboš	ODS	ne	ODS	ODS
Novák Jaroslav	SPR-RSČ	ne	SPR-RSČ	SPR-RSČ
Novák Jiří	ODS	ne	ODS	ODS
Novák Libor	ODS	ne	ODS	ODS
Novák Libor(58)	ODS	ne	ODS	nezařazený
Nováková Eva	KDU-ČSL	ne	KDU-ČSL	KDU-ČSL
Novotný Miroslav	ODS	ne	ODS	ODS
Ogorníková Hana	LSU	ČSSD	ČSSD	ČSSD
Opatřil Rudolf	HSD-SMS	ČMSS	ČMSS	ČMUS
Ortman Jaroslav	LB	ne	LB	LB
Palas Jaroslav	LB	ne	LB	ČSSD
Páv Tomáš	ODS	ne	ODS	ODS

Pavela Josef	KDU-ČSL	ne	KDU-ČSL	KDU-ČSL
Pavlíková Jiřina	ODS	ne	ODS	ODS
Payne Jiří	ODS	ne	ODS	ODS
Pěnička Stanislav	ODS	ne	ODS	ODS
Pešek Pavel	ODS	ne	ODS	ODS
Petržílek Pavel	ČSSD	ne	ČSSD	ČSSD
Pluhař František	ODS	ne	ODS	ODS
Procházka Vladimír	LSU	ne	LSU	ČMUS
Příbáň Martin	ODS	ne	ODS	ODS
Raška Miroslav	LSU	ne	LSU	ONAH
Recman Svatomír	LB	KSČM	KSČM	KSČM
Röschová Anna	ODS	ne	ODS	ODS
Rubáš Luděk	ODS	ne	ODS	ODS
Rymeš Ladislav	LB	nezařazení	nezařazení	ČSSD
Řezáč Vladimír	LB	ne	LB	ČSSD
Řezníček Miroslav	ČSSD	nezařazení	nezařazení	nezařazení
Seifer Pavel	LSU	ČSSD	ČSSD	ČSSD
Severa Pavel	KDU-ČSL	ne	KDU-ČSL	KDU-ČSL
Skočovský Miloš	HSD-SMS	ČMSS	ČMSS	ČMUS
Sochor Antonín	ČSSD	ne	ČSSD	ODS
Sojka Tomáš	LB	ne	LB	LB
Soural Jaroslav	LB	ne	LB	LB
Stadler Jiří	ODA	ne	ODA	ODA
Stiborová Marie	LB	ne	LB	LB
Stodůlka Zbyšek	HSD-SMS	nezařazení	nezařazení	ČSSD
Stráský Jan	ODS	ne	ODS	ODS
Svoboda Tomáš	KDS	ne	KDS	ODS
Syka Martin	ODS	ne	ODS	ODS
Sýkora Jaroslav	LSU	ne	LSU	ČMUS
Šafařík Pavel	KDU-ČSL	ne	KDU-ČSL	KDU-ČSL
Šimánek Jaromír	ODS	ne	ODS	ODS
Šoler Jiří	SPR-RSČ	LSU	LSU	nezařazení
Špaček Radim	ODA	ne	ODA	ODA

Štambera Dalibor	HSD-SMS	ČMSS	ČMSS	ČMUS
Štěrbá Tomáš	LSU	ne	LSU	ONAH
Štraut Jaroslav	LB	KSČM	KSČM	KSČM
Šuman Vladimír	ODA	ne	ODA	ODA
Tlustý Vlastimil	ODS	ne	ODS	ODS
Tollner Pavel	KDS	ne	KDS	KDU-ČSL
Tomanová Hana	ODS	ne	ODS	ODS
Trnka František	LSU	ne	LSU	ČMUS
Trojan Václav	ODS	ne	ODS	ODS
Trojan Zdeněk	ČSSD	ne	ČSSD	ČSSD
Třebický Jan	ODS	ne	ODS	ODS
Uhde Milan	ODS	ne	ODS	ODS
Ullmann Jaroslav	ODS	ne	ODS	ODS
Unger Jaroslav	SPR-RSČ	nezařazení	nezařazení	ONAH
Uřičár Jiří	KDU-ČSL	ne	KDU-ČSL	KDU-ČSL
Váca Oldřich	ODS	ne	ODS	ODS
Vačkář Jiří	LSU	nezařazení	nezařazení	KDU-ČSL
Váchalová Anna	LB	ne	LB	LB
Valach Vítězslav	SPR-RSČ	LSNS	LSNS	ČMUS
Valenta Josef	SPR-RSČ	ne	SPR-RSČ	SPR-RSČ
Vik Jan	SPR-RSČ	ne	SPR-RSČ	SPR-RSČ
Vlach Jiří	ODS	ne	ODS	ODS
Vlček Jaroslav	LSU	nezařazení	nezařazení	ČSSD
Vlček Vlastimil	ODS	ne	ODS	ODS
Vlček Zdeněk	SPR-RSČ	LB	LB	LB
Volák Stanislav	ODS	ne	ODS	ODS
Vorlíček Zdeněk	LB	ne	LB	LB
Votava Vratislav	LB	KSČM	KSČM	KSČM
Vraný Jan	LSU	KDU-ČSL	KDU-ČSL	KDU-ČSL
Vrcha Oldřich	SPR-RSČ	ne	SPR-RSČ	SPR-RSČ
Vrzal Ivan	ODS	ne	ODS	ODS
Výborný Miloslav	KDU-ČSL	ne	KDU-ČSL	KDU-ČSL
Vychodil Otakar	ODS	ne	ODS	ODS

Vyvadil Jiří	LSU	ČSSD	ČSSD	ČSSD
Wagner Jozef	ČSSD	ne	ČSSD	ČSSD
Zahradníček Jan	KDS	ne	KDS	KDU-ČSL
Zeman Eduard	ČSSD	ne	ČSSD	ČSSD
Zemina Ondřej	ODS	ne	ODS	ODS
Zima Anton	ODS	ne	ODS	ODS
Zubek Leopold	ODS	ne	ODS	ODS
Žižka Jaroslav	LB	ne	LB	LB

IV. Členství poslanců ve výborech a stranách v říjnu 1994

Jméno	Datum narození	Dosažené vzdělání	Stranická příslušnost	Členství ve výborech
Bachna Petr	8. 1. 1948	Ing.	ODS	výbor pro veřejnou správu
Bečvář Ivan	19. 1. 1934	Ing.	ODS	zemědělský výbor
Bejček Josef	3. 3. 1935		ODS	hospodářský výbor
Bělehrádek Stanislav	10.12.1943	Ing.	KDU-ČSL	člen vlády
Benda Marek	10.11.1968		KDS	ústavně právní, mandátový a imunitní výbor
Bílý Jiří	18.10.1952	JUDr.		ústavně právní výbor
Bláha Jan	17. 3. 1955		ČSSD	výbor pro veřejnou zprávu, region. rozvoj a životní prostředí
Blažek Ladislav	23. 2. 1950		ODS	hospodářský výbor
Body Ladislav	2. 5. 1949		LB	výbor petiční, pro lidská práva a národnosti
Brodský Petr	29. 9. 1944	Ing.	ODS	rozpočtový výbor
Broulík Jaroslav	25. 6. 1950	Ing.	ČSMS	hospodářský výbor
Brožík František	4. 3. 1955	Ing.	ČSSD	hospodářský výbor
Budinský Vladimír	25.11.1959	Ing.	ODS	hospodářský výbor předseda

Bumbová Stanislava	8. 9. 1948	Mgr.	LB	výbor pro vědu, vzdělání, kulturu, mládež a tělovýchovu
Bureš Eduard	24. 2. 1942	MUDr.	ODS	výbor pro sociální politiku a zdravotnictví
Buzková Petra	7. 12. 1965	JUDr.	ČSSD	petiční výbor, pro lidská práva a národnosti, mandátový a imunitní výbor
Čapek Miroslav	20. 9. 1961	JUDr.	LB	branný a bezpečnostní výbor
Čechák Vojtěch	28. 6. 1947	Ing.	LB	zemědělský výbor
Čelišová Květoslava	11. 4. 1946	PeaDr.	KSČM	výbor pro vědu, vzdělání, kulturu, mládež a tělovýchovu
Čerbák Miroslav	23. 2. 1936	MUDr.	ODA	mandátový a imunitní výbor
Čermák Petr	22. 1. 1953	MUDr.	ODS	branný a bezpečnostní výbor
Černý Jan	23. 4. 1959	MVDr	ODS	zemědělský výbor předseda
Červinka Josef	21.10.1951	Ing.	ODS	zemědělský výbor
Čundrle Václav	7. 4. 1944		LB	zahraniční výbor
Decker Jan	18. 4. 1962	Ing., CSc.	KDU-ČSL	zahraniční výbor
Dobal Viktor	11. 3. 1947	Ing.	ODA	ustavně právní výbor
Dostál Robert	4. 10. 1928	MUDr., CSc.	ČSSD	výbor pro sociální politiku a zdravotnictví
Doubrava Vlastimil	4. 9. 1945	Ing.	nezařazen	branný a bezpečnostní výbor
Drápela Jiří	6. 11. 1946	Ing.	ČMSS	výbor petiční, pro lidská práva a národnosti
Effenberger Oldřich	20.11.1934	Ing.	ODA	výbor pro veřejnou správu, regionální rozvoj a životní prostředí

Exner Václav	20. 9. 1942	RNDr., CSc.	KSČM	výbor petiční, pro lidská práva a národnosti
Faifr Jiří	12.10.1962	Ing.	ČSSD	zemědělský výbor
Fejfar Ota	5. 6. 1960		ODS	hospodářský výbor
Fejfar Tomáš	16. 5. 1951		ODS	branný a bezpečnostní výbor
Fischerová Eva	8. 2. 1935		ČSSD	výbor pro sociální politiku a zdravotnictví
Frank Václav	1. 4. 1944		KSČM	výbor pro veřejnou správu, regionální rozvoj a životní prostředí
Frommer Alfred	7. 8. 1943		LSNS	výbor pro vědu, vzdělání, kulturu, mládež a tělovýchovu
Gjurič Andrej	29.11.1938	PhDr.	ODS	výbor pro sociální politiku a zdravotnictví
Gross Stanislav	30.10.1969		ČSSD	branný a bezpečnostní výbor
Gulich Václav	8. 5. 1932	PhDr.	ČSSD	zahraniční výbor
Hába René	6. 3. 1965	Ing.	ODA	hospodářský výbor
Hájek Jiří	30. 7. 1951	JUDr.	KSČM	
Hájek Josef	7. 1. 1945	Ing.	LB	rozpočtový výbor
Haringer Jiří	14. 4. 1939		KDS	výbor pro veřejnou správu, regionální rozvoj a životní prostředí
Hirš Pavel	11. 1. 1942	Dr.,Ing., CSc.	LSNS	výbor pro vědu, kulturu, mládež a tělovýchovu, mandátový a imunitní výbor
Hofhanzl Čestmír	9. 10. 1941	RNDr.	ODA	zemědělský výbor
Holub Josef	12. 9. 1951	Ing.	ODS	hospodářský výbor
Honajzer Jiří	18. 9. 1955	Mgr.	ODS	výbor pro vědu, vzdělání, kulturu, mládež a tělovýchovu

Hrazdára Antonín	3. 7. 1940	JUDr.	LB	výbor pro veřejnou správu, regionální rozvoj a životní prostředí
Hrdý Karel	7. 9. 1942	Ing.	ČSSD	výbor pro veřejnou správu, regionální rozvoj a životní prostředí
Hubová Marta	19.10.1945	PhDr.	ODA	výbor petiční, pro lidská práva a národnosti
Hurta Josef	24. 2. 1936	Doc., Ing., CSc.	LB	zemědělský výbor
Chudoba Martin	13. 9. 1969		LB	výbor pro vědu, vzdělání, kulturu, mládež a tělovýchovu
Janeček Josef	12.12.1952	MUDr.	KDU-ČSL	výbor pro sociální politiku a zdravotnictví
Jaroš Emil	21.11.1943	MUDr.	ODS	výbor pro sociální politiku a zdravotnictví
Jegla Jan	17. 2.1944	JUDr., Ing.	ČMSS	zemědělský výbor
Ježek Josef	25.11.1940	RNDr.	ODA	zahraniční výbor
Ježek Tomáš	4. 4. 1940	Ing., CSc.	ODA	rozpočtový výbor předseda
Kačenka František	4. 4. 1948	JUDr.	ČMSS	ústavně právní výbor
Kadlecová Milada	19. 1. 1940	MUDr.	ODS	branný a bezpečnostní výbor
Kalus Jaromír	27.12.1947	PhDr.	ODS	zahraniční výbor
Karas Jiří	30. 7. 1942	JUDr., Ing.	KDU-ČSL	výbor pro vědu, vzdělání, kulturu, mládež a tělovýchovu
Kasal Jan	6. 11. 1951	Ing.	KDU-ČSL	místopředseda Poslanecké sněmovny
Kašpárek Miroslav	6. 4. 1940	MUDr.	LSNS	výbor pro vědu, vzdělání, kulturu, mládež a tělovýchovu

Kavan Petr	28. 7. 1943	Ing.		výbor pro veřejnou správu, regionální rozvoj a životní prostředí
Klas Jan	3. 4. 1958	Ing.	ODS	branný a bezpečnostní výbor
Klučka Václav	20. 7. 1953	Ing.	LB	branný a bezpečnostní výbor
Koháček Petr	3. 8. 1951		ODS	ústavně právní výbor
Kolář Pavel	21.11.1965	Ing.	KDS	hospodářský výbor
Kolář Robert	15. 5. 1959	Ing.	ODS	rozpočtový výbor
Kolářová Milena	26. 6. 1960	MUDr.	ODS	ústavně právní výbor
Koronthály Vladimír	20. 5. 1951		KDS	výbor pro vědu, vzdělání, kulturu, mládež a tělovýchovu
Koucký Jan	23. 6. 1953	Ing.	ODS	výbor pro vědu, vzdělání, kulturu, mládež a tělovýchovu
Kozák Stanislav	31. 7. 1950		nezařazen	branný a bezpečnostní výbor
Kozel František	16. 3. 1944	PhDr.	ODS	výbor pro vědu, vzdělání, kulturu, mládež a tělovýchovu - předseda
Krámek Jan	18.12.1945		ODS	branný a bezpečnostní výbor
Krása Václav	24.11.1951		ODS	výbor pro sociální politiku a zdravotnictví
Kraus Michal	1.10.1957	Ing.	ČSSD	rozpočtový výbor
Krupík Josef	7.10.1942		KDU-ČSL	výbor pro veřejnou správu, regionální rozvoj a životní prostředí, mandátový a imunitní výbor
Kryčer Jan	16.11.1955	JUDr.	ČMSS	zahraniční výbor
Křížek Josef	24.8.1938	Ing., CSc.	LSU	zemědělský výbor
Kuba Bohuslav	18.8.1952		SPR-RSČ	hospodářský výbor

Kubiš Josef	14.10.1943		KDU-ČSL	výbor pro veřejnou správu, regionální rozvoj a životní prostředí
Kuchař Vlastislav	28.1.1960	PeaDr.	LB	výbor pro veřejnou správu, regionální rozvoj a životní prostředí
Kulička Pavel	16.5.1958	PhMr.	LSNS	výbor pro sociální politiku a zdravotnictví
Kužílek Oldřich	4.1.1956	Ing., Mgr.	ODA	branný a bezpečnostní výbor
Lagová Hana	21.7.1941		LB	výbor pro sociální politiku a zdravotnictví
Ledvinka Karel	18.4.1941		ODA	místopředseda Poslanecké Sněmovny
Litomský Jan	19.8.1943	Ing.	KDS	výbor pro veřejnou správu, regionální rozvoj a životní prostředí
Lobkowicz Michael	20.7.1964	RNDr.	KDS	zahraniční výbor
Lojdová Kateřina	2.3.1961	Mgr. art.	ODA	zahraniční výbor
Lom Petr	15.7.1935	MUDr., CSc.	ODS	výbor pro sociální politiku a zdravotnictví
Loukota Milan	18.6.1960		SPR-RSČ	zemědělský výbor
Lukáš Věnceslav	6.2.1943	Mgr.	KDS(ODS)	rozpočtový výbor
Mach Karel	17.6.1960	Ing.	KDU-ČSL	zemědělský výbor
Macháček Jiří	27.8.1958	Ing.	ČMSS	branný a bezpečnostní výbor
Machalík Jiří	19.6.1945	Doc.,PhDr., CSc.	LB	výbor petiční, pro lidská práva a národnosti
Mandelík Richard	17.4.1953	Ing.	ODS	rozpočtový výbor
Mandík Josef	4.12.1945	Ing.	KSČM	zemědělský výbor
Marvanová Hana	26.11.1962	JUDr.	ODS	ústavně právní výbor
Maryt Jiří	13.2.1964	Ing.	LB	rozpočtový výbor

Mašek Ivan	28.7.1948	Ing.	ODA	ústavně právní výbor
Matějka Jaroslav	17.12.1940		LB	hospodářský výbor
Matoušková Eva	15.11.1951		ODA	ústavně právní výbor
Matulka Dalibor	12.7.1953	JUDr.	KSČM	ústavně právní výbor, mandátový a imunitní výbor
Mazalová Gerta	10.2.1945		nezařazena	výbor pro sociální politiku a zdravotnictví
Melichar Jaroslav	12.2.1938		ODS	výbor pro veřejnou správu, regionální rozvoj a životní prostředí
Motyčka Ludvík	7.7.1932	Ing.	KDU-ČSL	hospodářský výbor
Nájemník Václav	3.7.1944		ODS	výbor pro veřejnou správu, regionální rozvoj a životní prostředí
Navrátil Jan	1.12.1944	JUDr.	KSČM	ústavně právní výbor
Nečas Petr	19.11.1964	RNDr.	ODS	zahraniční výbor
Nedorost Ladislav	28.10.1964	Ing.	ČSSD	ústavně právní výbor
Němčík Jindřich	11.7.1949	PhDr.	ODS	výbor pro sociální politiku a zdravotnictví
Němec Luboš	9.3.1951	Ing.	ODS	zemědělský výbor
Novák Jaroslav	18.12.1953	MUDr.	SPR-RSČ	zahraniční výbor
Novák Jiří	11.4.1950	JUDr.	ODS	člen vlády
Novák Libor(62)	6.12.1962	JUDr.	ODS	ústavně právní výbor
Novák Libor(58)	2.3.1958	Ing.	ODS	rozpočtový výbor
Nováková Eva	18.1.1938	MUDr.	KDU-ČSL	výbor pro vědu, vzdělání, kulturu, mládež a tělovýchovu
Novotný Miroslav	29.3.1947		ODS	ústavně právní výbor
Ogorníková Hana	8.12.1946	Ing.	ČSSD	výbor petiční, pro lidská práva a národnosti
Opatřil Rudolf	15.8.1959	Ing.	ČMSS	výbor pro veřejnou správu, regionální rozvoj a životní prostředí

Ortman Jaroslav	29.9.1952	JUDr., CSc.	LB	výbor petiční, pro lidská práva a národnosti mandátový a imunitní výbor
Palas Jaroslav	2.10.1952	Ing.	LB	zemědělský výbor
Páv Tomáš	22.9.1937	RNDr.	ODS	rozpočtový výbor
Pavela Josef	25.6.1933	Ing.	KDU-ČSL	výbor petiční, pro lidská práva a národnosti - předseda
Pavlíková Jiřina	15.2.1953	PhDr.	ODS	výbor pro vědu, vzdělání, kulturu, mládež a tělovýchovu mandátový a imunitní výbor
Payne Jiří	7.7.1956	RNDr.	ODS	zahraniční výbor - předseda
Pěnička Stanislav	5.10.1939	Mgr.	ODS	rozpočtový výbor
Pešek Pavel	31.3.1964	Ing.	ODS	zemědělský výbor
Petržilek Pavel	23.12.1939	JUDr., Ing.	ČSSD	ústavně právní výbor
Pluhař František	11.2.1937	MUDr.	ODS	výbor pro sociální politiku a zdravotnictví
Procházka Vladimír	29.5.1936	Ing., CSc.	LSU	hospodářský výbor
Přibáň Martin	28.11.1958	PhDr.	ODS	výbor pro vědu, vzdělání, kulturu, mládež a tělovýchovu
Raška Miroslav	13.5.1958	Ing.	LSU	výbor pro sociální politiku a zdravotnictví
Recman Svatomír	29.12.1952	RSDr., Ing.	KSČM	rozpočtový výbor
Röschová Anna	26.9.1951	JUDr.	ODS	mandátový a imunitní výbor - předsedkyně ústavně právní výbor
Rubáš Luděk	16.7.1953	MUDr.	ODS	člen vlády
Rymeš Ladislav	27.7.1946	MUDr.	nezařazen	výbor pro sociální politiku a zdravotnictví

Řezáč Vladimír	8.3.1948	JUDr.	LB	branný a bezpečnostní výbor
Řezníček Miroslav	22.3.1942	PhDr.	ČSSD	výbor pro vědu, vzdělání, kulturu, mládež a tělovýchovu
Seifer Pavel	11.9.1943	Mgr.	ČSSD	výbor pro veřejnou správu, regionální rozvoj a životní prostředí
Severa Pavel	6.5.1965		KDU-ČSL	branný a bezpečnostní výbor
Skočovský Miloš	31.3.1937	Ing., CSc.	ČMSS	rozpočtový výbor
Sochor Antonín	17.10.1931	Ing.	ČSSD	hospodářský výbor
Sojka Tomáš	15.11.1948	Ing.	LB	hospodářský výbor
Soural Jaroslav	2.4.1953	PeaDr., CSc.	LB	výbor pro vědu, vzdělání, kulturu, mládež a tělovýchovu
Stadler Jiří	9.7.1932	MUDr.	ODA	výbor pro sociální politiku a zdravotnictví
Stiborová Marie	2.2.1950	Doc.,RNDr., CSc.	LB	zahraniční výbor
Stodůlka Zbyšek	19.6.1947	JUDr.	nezařazen	výbor petiční, pro lidská práva a národnosti mandátový a imunitní výbor
Stráský Jan	24.12.1940	PhDr.	ODS	člen vlády
Svoboda Tomáš	20.5.1966		KDS	branný a bezpečnostní výbor
Syka Martin	19.3.1949	MUDr.	ODS	výbor pro sociální politiku a zdravotnictví - předseda
Sýkora Jaroslav	13.4.1932	Ing.	LSU	zemědělský výbor
Šafařík Pavel	5.9.1953	Ing.	KDU-ČSL	rozpočtový výbor
Šimánek Jaromír	5.1.1959	Mgr.	ODS	branný a bezpečnostní výbor mandátový a imunitní výbor

Šoler Jiří	20.4.1947	RNDr.,CSc.	LSU	výbor pro veřejnou správu, regionální rozvoj a životní prostředí
Špaček Radim	25.12.1959	RNDr.	ODA	výbor pro veřejnou správu, regionální rozvoj a životní prostředí
Štampera Dalibor	1.5.1959	MUDr.	ČMSS	výbor pro sociální politiku a zdravotnictví
Štěrba Tomáš	29.12.1946	Ing.	LSU	zahraniční výbor
Štrait Jaroslav	29.7.1942	Doc.,RSDr., CSc.	KSČM	výbor pro sociální politiku a zdravotnictví
Šuman Vladimír	17.10.1936	Ing.	ODA	branný a bezpečnostní výbor - předseda
Tlustý Vlastimil	19.9.1955	Ing., CSc.	ODS	zemědělský výbor
Tollner Pavel	10.3.1949	Ing.	KDS	místopředseda Poslanecké Sněmovny
Tomanová Hana	18.1.1937	PeadDr.	ODS	branný a bezpečnostní výbor
Trnka František	19.3.1931	Prof.,Ing. CSc.	LSU	hospodářský výbor
Trojan Václav	12.5.1954	PhDr.	ODS	výbor petiční, pro lidská práva a národnosti
Trojan Zdeněk	1.5.1936	Doc.,Ing., CSc.	ČSSD	výbor petiční, pro lidská práva a národnosti
Třebický Jan	9.12.1943	Ing.	ODS	rozpočtový výbor
Uhde Milan	28.7.1936	PhDr.	ODS	předseda Poslanecké Sněmovny
Ullmann Jaroslav	27.3.1944	Ing. arch.	ODS	výbor pro veřejnou správu, regionální rozvoj a životní prostředí
Unger Jaroslav	28.12.1959		nezařazen	výbor pro vědu, vzdělání, kulturu, mládež a tělovýchovu

Uříčár Jiří	25.9.1948	Ing.	KDU-ČSL	zemědělský výbor mandátový a imunitní výbor
Váca Oldřich	18.10.1952		ODS	výbor pro veřejnou správu, regionální rozvoj a životní prostředí
Vačkář Jiří	16.2.1944	Ing.	nezařazen	rozpočtový výbor mandátový a imunitní výbor
Váchalová Anna	13.1.1932		LB	výbor pro sociální politiku a zdravotnictví
Valach Vítězslav	29.4.1958		LSNS	výbor pro veřejnou správu, regionální rozvoj a životní prostředí
Valenta Josef	5.6.1951		SPR-RSČ	rozpočtový výbor mandátový a imunitní výbor
Vik Jan	7.4.1969		SPR-RSČ	branný a bezpečnostní výbor
Vlach Jiří	29.12.1952	PhDr.	ODS	místopředseda - Poslanecké Sněmovny
Vlček Jaroslav	18.9.1952	RNDr.	nezařazen	branný a bezpečnostní výbor
Vlček Vlastimil	16.10.1956	Ing.	ODS	hospodářský výbor
Vlček Zdeněk	21.10.1962		LB	výbor petiční, pro lidská práva a národnosti
Volák Stanislav	30.9.1947	PhDr.	ODS	výbor pro vědu, vzdělání, kulturu, mládež a tělovýchovu
Vorlíček Zdeněk	28.3.1941	Doc.,Ing., CSc.	LB	hospodářský výbor
Votava Vratislav	27.6.1960	PhDr.	KSČM	zahraniční výbor
Vraný Jan	21.6.1946	Ing.	KDU-ČSL	ústavně právní výbor
Vrcha Oldřich	29.12.1943		SPR-RSČ	hospodářský výbor
Vrzal Ivan	29.4.1967		ODS	hospodářský výbor

Výborný Miloslav	19.2.1952	JUDr.	KDU-ČSL	ústavně právní výbor- předseda
Vychodil Otakar	31.7.1951	RNDr.	ODS	zahraniční výbor
Vyvadil Jiří	2.8.1954	JUDr.	ČSSD	ústavně právní výbor
Wagner Jozef	30.8.1948		ČSSD	rozpočtový výbor
Zahradníček Jan	31.5.1948		KDS	výbor pro sociální politiku a zdravotnictví
Zeman Eduard	11.4.1948	Mgr.	ČSSD	výbor pro vědu, vzdělání, kulturu, mládež a tělovýchovu
Zemina Ondřej	13.10.1963	JUDr.	ODS	ústavně právní výbor mandátový a imunitní výbor
Zima Anton	7.10.1946	Ing.	ODS	hospodářský výbor
Zubek Leopold	4.8.1940	Ing.	ODS	výbor pro veřejnou správu, regionální rozvoj a životní prostředí - předseda
Žižka Jaroslav	13.4.1951		LB	výbor pro veřejnou správu, regionální rozvoj a životní prostředí

V. Členství poslanců ve výborech a stranách v květnu 1996

Jméno	Datum narození	Dosažené vzdělání	Stranická příslušnost	Členství ve výborech
Bachna Petr	8. 1. 1948	Ing.	ODS	výbor pro veřejnou správu
Bečvář Ivan	19. 1. 1934	Ing.	ODS	zemědělský výbor
Bejček Josef	3. 3. 1935		ODS	hospodářský výbor
Bělehrádek Stanislav	10.12. 1943	Ing.	KDU-ČSL	člen vlády
Benda Marek	10.11. 1968		ODS	ústavně právní, mandátový a imunitní výbor
Bílý Jiří	18.10.1952	JUDr.		ústavně právní výbor

Bláha Jan	17. 3. 1955		ČSSD	výbor pro veřejnou zprávu, region. rozvoj a životní prostředí
Blažek Ladislav	23. 2. 1950		ONAH	hospodářský výbor
Body Ladislav	2. 5. 1949		LB	výbor petiční, pro lidská práva a národnosti
Brodský Petr	29. 9. 1944	Ing.	ODS	rozpočtový výbor
Broulík Jaroslav	25. 6. 1950	Ing.	ČMUS	hospodářský výbor
Brožík František	4. 3. 1955	Ing.	ČSSD	hospodářský výbor
Budinský Vladimír	25.11. 1959	Ing.	ODS	hospodářský výbor předseda od 9.10.1995 již není členem, stal se členem vlády
Bumbová Stanislava	8. 9. 1948	Mgr.	LB	výbor pro vědu, vzdělání, kulturu, mládež a tělovýchovu
Bureš Eduard	24. 2. 1942	MUDr.	ODS	výbor pro sociální politiku a zdravotnictví
Buzková Petra	7. 12. 1965	JUDr.	ČSSD	petiční výbor, pro lidská práva a národnosti, mandátový a imunitní výbor
Čapek Miroslav	20. 9. 1961	JUDr.	LB	branný a bezpečnostní výbor
Čechák Vojtěch	28. 6. 1947	Ing.	LB	zemědělský výbor
Čelišová Květoslava	11. 4. 1946	PeaDr.	KSČM	výbor pro vědu, vzdělání, kulturu, mládež a tělovýchovu
Čerbák Miroslav	23. 2. 1936	MUDr.	ODA	mandátový a imunitní výbor - předseda
Čermák Petr	22. 1. 1953	MUDr.	ODS	Výbor pro sociální politiku a zdravotnictví
Černý Jan	23. 4. 1959	MVDr	ODS	zemědělský výbor předseda
Červinka Josef	21.10. 1951	Ing.	ODS	zemědělský výbor
Čundrle Václav	7. 4. 1944		LB	zahraniční výbor
Decker Jan	18. 4. 1962	Ing., CSc.	KDU-ČSL	zahraniční výbor
Dobal Viktor	11. 3. 1947	Ing.	ODA	ustavně právní výbor
Dostál Robert	4. 10. 1928	MUDr., CSc.	ČSSD	výbor pro sociální politiku a zdravotnictví

Doubrava Vlastimil	4. 9. 1945	Ing.	ODS	branný a bezpečnostní výbor
Drápela Jiří	6. 11. 1946	Ing.	ČMUS	výbor petiční, pro lidská práva a národnosti
Effenberger Oldřich	20.11. 1934	Ing.	ODA	výbor pro veřejnou správu, regionální rozvoj a životní prostředí
Exner Václav	20. 9. 1942	RNDr., CSc.	KSČM	výbor petiční, pro lidská práva a národnosti
Faifr Jiří	12.10. 1962	Ing.	ČMUS	zemědělský výbor
Fejfar Ota	5. 6. 1960		ODS	hospodářský výbor
Fejfar Tomáš	16. 5. 1951		ODS	branný a bezpečnostní výbor
Fischerová Eva	8. 2. 1935		ČSSD	výbor pro sociální politiku a zdravotnictví
Frank Václav	1. 4. 1944		KSČM	výbor pro veřejnou správu, regionální rozvoj a životní prostředí
Frommer Alfred	7. 8. 1943		ODS	výbor pro vědu, vzdělání, kulturu, mládež a tělovýchovu
Gjurič Andrej	29.11. 1938	PhDr.	ODS	výbor pro sociální politiku a zdravotnictví
Gross Stanislav	30.10. 1969		ČSSD	branný a bezpečnostní výbor
Gulich Václav	8. 5. 1932	PhDr.	ČSSD	zahraniční výbor
Hába René	6. 3. 1965	Ing.	ODA	hospodářský výbor
Hájek Jiří	30. 7. 1951	JUDr.	KSČM	
Hájek Josef	7. 1. 1945	Ing.	LB	rozpočtový výbor
Haringer Jiří	14. 4. 1939		KDU-ČSL	výbor pro veřejnou správu, regionální rozvoj a životní prostředí
Hirš Pavel	11. 1. 1942	Dr.,Ing., CSc.	ODS	výbor pro vědu, kulturu, mládež a tělovýchovu, mandátový a imunitní výbor
Hofhanzl Čestmír	9. 10. 1941	RNDr.	ODA	zemědělský výbor
Holub Josef	12. 9. 1951	Ing.	ODS	hospodářský výbor - předseda

Honajzer Jiří	18. 9. 1955	Mgr.	ODS	výbor pro vědu, vzdělání, kulturu, mládež a tělovýchovu
Hrazdíra Antonín	3. 7. 1940	JUDr.	LB	výbor pro veřejnou správu, regionální rozvoj a životní prostředí
Hrdý Karel	7. 9. 1942	Ing.	KDU-ČSL	výbor pro veřejnou správu, regionální rozvoj a životní prostředí
Hubová Marta	19.10. 1945	PhDr.	ODA	výbor petiční, pro lidská práva a národnosti
Hurta Josef	24. 2. 1936	Doc., Ing., CSc.	LB	zemědělský výbor
Chudoba Martin	13. 9. 1969		LB	výbor pro vědu, vzdělání, kulturu, mládež a tělovýchovu
Janeček Josef	12.12. 1952	MUDr.	KDU-ČSL	výbor pro sociální politiku a zdravotnictví
Jaroš Emil	21.11. 1943	MUDr.	ODS	výbor pro sociální politiku a zdravotnictví
Jegla Jan	17.12. 1944	JUDr., Ing.	ČMUS	zemědělský výbor
Ježek Josef	25.11. 1940	RNDr.	ODA	rozpočtový výbor
Ježek Tomáš	4. 4. 1940	Ing., CSc.	ODS	rozpočtový výbor předseda
Kačenka František	4. 4. 1948	JUDr.	ČMUS	ústavně právní výbor
Kadlecová Milada	19. 1. 1940	MUDr.	ODS	mandátový a imunitní výbor
Kalus Jaromír	27.12. 1947	PhDr.	ODS	zahraniční výbor
Karas Jiří	30. 7. 1942	JUDr., Ing.	KDU-ČSL	výbor pro vědu, vzdělání, kulturu, mládež a tělovýchovu
Kasal Jan	6. 11. 1951	Ing.	KDU-ČSL	místopředseda Poslanecké sněmovny
Kašpárek Miroslav	6. 4. 1940	MUDr.	ONAH	výbor pro vědu, vzdělání, kulturu, mládež a tělovýchovu
Kavan Petr	28. 7. 1943	Ing.		výbor pro veřejnou správu, regionální rozvoj a životní prostředí

Klas Jan	3. 4. 1958	Ing.	ODS	branný a bezpečnostní výbor
Klučka Václav	20. 7. 1953	Ing.	LB	branný a bezpečnostní výbor
Koháček Petr	3. 8. 1951		ODS	ústavně právní výbor
Kolář Pavel	21.11. 1965	Ing.	ODS	hospodářský výbor
Kolář Robert	15. 5. 1959	Ing.	ODS	rozpočtový výbor
Kolářová Milena	26. 6. 1960	MUDr.	ODS	ústavně právní výbor
Koronthály Vladimír	20. 5. 1951		KDU-ČSL	výbor pro vědu, vzdělání, kulturu, mládež a tělovýchovu
Koucký Jan	23. 6. 1953	Ing.	ODS	výbor pro vědu, vzdělání, kulturu, mládež a tělovýchovu
Kozák Stanislav	31. 7. 1950			branný a bezpečnostní výbor
Kozel František	16. 3. 1944	PhDr.	ODS	výbor pro vědu, vzdělání, kulturu, mládež a tělovýchovu - předseda
Krámek Jan	18.12.1945		ODS	branný a bezpečnostní výbor
Krása Václav	24.11.1951		ODS	výbor pro sociální politiku a zdravotnictví
Kraus Michal	1.10.1957	Ing.	ČSSD	rozpočtový výbor
Krupík Josef	7.10.1942		KDU-ČSL	výbor pro veřejnou správu, regionální rozvoj a životní prostředí, mandátový a imunitní výbor
Kryčer Jan	16.11.1955	JUDr.	ČMUS	zahraniční výbor
Křížek Josef	24.8.1938	Ing., CSc.	ČMUS	zemědělský výbor
Kuba Bohuslav	18.8.1952			hospodářský výbor
Kubiš Josef	14.10.1943		KDU-ČSL	výbor pro veřejnou správu, regionální rozvoj a životní prostředí
Kuchař Vlastislav	28.1.1960	PeaDr.	LB	výbor pro veřejnou správu, regionální rozvoj a životní prostředí

Kulička Pavel	16.5.1958	PhDr.	ONAH	výbor pro sociální politiku a zdravotnictví
Kužílek Oldřich	4.1.1956	Ing., Mgr.	ODA	mandátový a imunitní výbor
Lagová Hana	21.7.1941		LB	výbor pro sociální politiku a zdravotnictví
Ledvinka Karel	18.4.1941		ODA	místopředseda Poslanecké Sněmovny
Litomský Jan	19.8.1943	Ing.	ODS	výbor pro veřejnou správu, regionální rozvoj a životní prostředí
Lobkowicz Michael	20.7.1964	RNDr.	ODS	zahraniční výbor
Lojdrová Kateřina	2.3.1961	Mgr. art.	ODA	zahraniční výbor
Lom Petr	15.7.1935	MUDr., CSc.	ODS	v dubnu 1995 jmenován velvyslancem ve Francii, od 23.5.1995 místo něj Sochor Antonín
Loukota Milan	18.6.1960		SPR-RSČ	zemědělský výbor
Lukáš Věnceslav	6.2.1943	Mgr.	KDU-ČSL	rozpočtový výbor
Mach Karel	17.6.1960	Ing.	KDU-ČSL	zemědělský výbor
Macháček Jiří	27.8.1958	Ing.	ČMUS	branný a bezpečnostní výbor
Machalík Jiří	19.6.1945	Doc.,PhDr ,, CSc.	LB	výbor petiční, pro lidská práva a národnosti
Mandelík Richard	17.4.1953	Ing.	ODS	rozpočtový výbor
Mandík Josef	4.12.1945	Ing.	KSČM	zemědělský výbor
Marvanová Hana	26.11.1962	JUDr.	ODS	ústavně právní výbor
Maryt Jiří	13.2.1964	Ing.	LB	rozpočtový výbor
Mašek Ivan	28.7.1948	Ing.	ODA	ústavně právní výbor
Matějka Jaroslav	17.12.1940		LB	hospodářský výbor
Matoušková Eva	15.11.1951		ODA	ústavně právní výbor
Matulka Dalibor	12.7.1953	JUDr.	KSČM	ústavně právní výbor, mandátový a imunitní výbor
Mazalová Gerta	10.2.1945			výbor pro sociální politiku a zdravotnictví

Melichar Jaroslav	12.2.1938		ODS	výbor pro veřejnou správu, regionální rozvoj a životní prostředí
Motyčka Ludvík	7.7.1932	Ing.	KDU-ČSL	hospodářský výbor
Nájemník Václav	3.7.1944		ODS	výbor pro veřejnou správu, regionální rozvoj a životní prostředí
Navrátil Jan	1.12.1944	JUDr.	KSČM	ústavně právní výbor
Nečas Petr	19.11.1964	RNDr.	ODS	zahraniční výbor
Nedorost Ladislav	28.10.1964	Ing.	ČSSD	ústavně právní výbor
Němčík Jindřich	11.7.1949	PhDr.	ODS	výbor pro sociální politiku a zdravotnictví
Němec Luboš	9.3.1951	Ing.	ODS	zemědělský výbor
Novák Jaroslav	18.12.1953	MUDr.	SPR-RSČ	zahraniční výbor
Novák Jiří	11.4.1950	JUDr.	ODS	člen vlády
Novák Libor(62)	6.12.1962	JUDr.	ODS	ústavně právní výbor
Novák Libor(58)	2.3.1958	Ing.		rozpočtový výbor
Nováková Eva	18.1.1938	MUDr.	KDU-ČSL	výbor pro vědu, vzdělání, kulturu, mládež a tělovýchovu
Novotný Miroslav	29.3.1947		ODS	ústavně právní výbor
Ogorníková Hana	8.12.1946	Ing.	ČSSD	výbor petiční, pro lidská práva a národnosti
Opatřil Rudolf	15.8.1959	Ing.	ČMUS	mandátový a imunitní výbor pro veřejnou správu, regionální rozvoj a životní prostředí
Ortman Jaroslav	29.9.1952	JUDr., CSc.	LB	výbor petiční, pro lidská práva a národnosti mandátový a imunitní výbor
Palas Jaroslav	2.10.1952	Ing.	ČSSD	zemědělský výbor
Páv Tomáš	22.9.1937	RNDr.	ODS	rozpočtový výbor
Pavela Josef	25.6.1933	Ing.	KDU-ČSL	výbor petiční, pro lidská práva a národnosti - předseda

Pavlíková Jiřina	15.2.1953	PhDr.	ODS	výbor pro vědu, vzdělání, kulturu, mládež a tělovýchovu mandátový a imunitní výbor
Payne Jiří	7.7.1956	RNDr.	ODS	zahraniční výbor - předseda
Pěnička Stanislav	5.10.1939	Mgr.	ODS	rozpočtový výbor
Pešek Pavel	31.3.1964	Ing.	ODS	zemědělský výbor
Petržilek Pavel	23.12.1939	JUDr., Ing.	ČSSD	ústavně právní výbor
Pluhař František	11.2.1937	MUDr.	ODS	výbor pro sociální politiku a zdravotnictví
Procházka Vladimír	29.5.1936	Ing., CSc.	ČMUS	hospodářský výbor
Přibáň Martin	28.11.1958	PhDr.	ODS	výbor pro vědu, vzdělání, kulturu, mládež a tělovýchovu
Raška Miroslav	13.5.1958	Ing.	ONAH	výbor pro sociální politiku a zdravotnictví
Recman Svatomír	29.12.1952	RSDr., Ing.	KSČM	rozpočtový výbor
Röschová Anna	26.9.1951	JUDr.	ODS	mandátový a imunitní výbor - předsedkyně ústavně právní výbor
Rubáš Luděk	16.7.1953	MUDr.	ODS	člen vlády do 9.10.1995, od 31.10.1995 výbor pro sociální politiku a zdravotnictví
Rymeš Ladislav	27.7.1946	MUDr.	ČSSD	výbor pro sociální politiku a zdravotnictví
Řezáč Vladimír	8.3.1948	JUDr.	ČSSD	zemřel 29.4.1996
Řezníček Miroslav	22.3.1942	PhDr.		výbor pro vědu, vzdělání, kulturu, mládež a tělovýchovu
Seifer Pavel	11.9.1943	Mgr.	ČSSD	výbor pro veřejnou správu, regionální rozvoj a životní prostředí
Severa Pavel	6.5.1965		KDU-ČSL	branný a bezpečnostní výbor
Skočovský Miloš	31.3.1937	Ing., CSc.	ČMUS	rozpočtový výbor

Sochor Antonín	17.10.1931	Ing.	ČSSD	hospodářský výbor
Sojka Tomáš	15.11.1948	Ing.	LB	hospodářský výbor
Soural Jaroslav	2.4.1953	PeaDr.,C Sc.	LB	výbor pro vědu, vzdělání, kulturu, mládež a tělovýchovu
Stadler Jiří	9.7.1932	MUDr.	ODA	výbor pro sociální politiku a zdravotnictví
Stiborová Marie	2.2.1950	Doc.,RND r., CSc.	LB	zahraniční výbor
Stodůlka Zbyšek	19.6.1947	JUDr.	ČSSD	výbor petiční, pro lidská práva a národnosti mandátový a imunitní výbor
Stráský Jan	24.12.1940	PhDr.	ODS	člen vlády
Svoboda Tomáš	20.5.1966		ODS	branný a bezpečnostní výbor
Syka Martin	19.3.1949	MUDr.	ODS	výbor pro sociální politiku a zdravotnictví - předseda
Sýkora Jaroslav	13.4.1932	Ing.	ČMUS	zemědělský výbor
Šafařík Pavel	5.9.1953	Ing.	KDU-ČSL	rozpočtový výbor
Šimánek Jaromír	5.1.1959	Mgr.	ODS	branný a bezpečnostní výbor
Šoler Jiří	20.4.1947	RNDr.,CS c.		výbor pro veřejnou správu, regionální rozvoj a životní prostředí
Špaček Radim	25.12.1959	RNDr.	ODA	výbor pro veřejnou správu, regionální rozvoj a životní prostředí
Štampera Dalibor	1.5.1959	MUDr.	ČMUS	výbor pro sociální politiku a zdravotnictví
Štěrba Tomáš	29.12.1946	Ing.	ONAH	zahraniční výbor
Štrait Jaroslav	29.7.1942	Doc.,RSD r., CSc.	KSČM	výbor pro sociální politiku a zdravotnictví
Šuman Vladimír	17.10.1936	Ing.	ODA	branný a bezpečnostní výbor - předseda
Tlustý Vlastimil	19.9.1955	Ing., CSc.	ODS	zemědělský výbor

Tollner Pavel	10.3.1949	Ing.	KDU-ČSL	místopředseda Poslanecké Sněmovny - vzdal 30.5.1995, od 31.10.1995 zahraniční výbor
Tomanová Hana	18.1.1937	PeaDr.	ODS	branný a bezpečnostní výbor
Trnka František	19.3.1931	Prof.,Ing. CSc.	ČMUS	hospodářský výbor
Trojan Václav	12.5.1954	PhDr.	ODS	zahraniční výbor
Trojan Zdeněk	1.5.1936	Doc.,Ing., CSc.	ČSSD	výbor petiční, pro lidská práva a národnosti
Třebický Jan	9.12.1943	Ing.	ODS	rozpočtový výbor
Uhde Milan	28.7.1936	PhDr.	ODS	předseda Poslanecké Sněmovny
Ullmann Jaroslav	27.3.1944	Ing. arch.	ODS	výbor pro veřejnou správu, regionální rozvoj a životní prostředí
Unger Jaroslav	28.12.1959		ONAH	výbor pro vědu, vzdělání, kulturu, mládež a tělovýchovu
Uřičár Jiří	25.9.1948	Ing.	KDU-ČSL	zemědělský výbor mandátový a imunitní výbor
Váca Oldřich	18.10.1952		ODS	výbor pro veřejnou správu, regionální rozvoj a životní prostředí
Vačkář Jiří	16.2.1944	Ing.	KDU-ČSL	rozpočtový výbor mandátový a imunitní výbor
Váchalová Anna	13.1.1932		LB	výbor pro sociální politiku a zdravotnictví
Valach Vítězslav	29.4.1958		ČMUS	výbor pro veřejnou správu, regionální rozvoj a životní prostředí
Valenta Josef	5.6.1951		SPR-RSČ	rozpočtový výbor mandátový a imunitní výbor
Vik Jan	7.4.1969		SPR-RSČ	branný a bezpečnostní výbor

Vlach Jiří	29.12.1952	PhDr.	ODS	místopředseda - Poslanecké Sněmovny
Vlček Jaroslav	18.9.1952	RNDr.	ČSSD	branný a bezpečnostní výbor
Vlček Vlastimil	16.10.1956	Ing.	ODS	hospodářský výbor
Vlček Zdeněk	21.10.1962		LB	výbor petiční, pro lidská práva a národnosti
Volák Stanislav	30.9.1947	PhDr.	ODS	výbor pro vědu, vzdělání, kulturu, mládež a tělovýchovu
Vorlíček Zdeněk	28.3.1941	Doc.,Ing., CSc.	LB	hospodářský výbor
Votava Vratislav	27.6.1960	PhDr.	KSČM	zahraniční výbor
Vraný Jan	21.6.1946	Ing.	KDU-ČSL	rozpočtový výbor
Vrcha Oldřich	29.12.1943		SPR-RSČ	hospodářský výbor
Vrzal Ivan	29.4.1967		ODS	hospodářský výbor
Výborný Miloslav	19.2.1952	JUDr.	KDU-ČSL	ústavně právní výbor- předseda
Vychodil Otakar	31.7.1951	RNDr.	ODS	zahraniční výbor
Vyvadil Jiří	2.8.1954	JUDr.	ČSSD	ústavně právní výbor
Wagner Jozef	30.8.1948		ČSSD	rozpočtový výbor
Zahradníček Jan	31.5.1948		KDU-ČSL	výbor pro sociální politiku a zdravotnictví
Zeman Eduard	11.4.1948	Mgr.	ČSSD	výbor pro vědu, vzdělání, kulturu, mládež a tělovýchovu
Zemina Ondřej	13.10.1963	JUDr.	ODS	ústavně právní výbor mandátový a imunitní výbor
Zima Anton	7.10.1946	Ing.	ODS	hospodářský výbor
Zubek Leopold	4.8.1940	Ing.	ODS	výbor pro veřejnou správu, regionální rozvoj a životní prostředí - předseda
Žižka Jaroslav	13.4.1951		LB	výbor pro veřejnou správu, regionální rozvoj a životní prostředí

Poznámky:

Ing. Libor Novák (1958)

20. 12. 1995 dobrovolně opustil poslanecký klub ODS, aby nepoškozoval morální kredit strany. Hovořilo se o jeho problémech s alkoholem. Do konce volebního období se již do žádného jiného poslaneckého klubu nezařadil.

JuDr. Vladimír Řezáč (1948)

Od 6. 12. 1995 byl členem ČSSD a 29. 4. 1996 zemřel. Po jeho smrti proběhli spory mezi LB a ČSSD, o to, z jaké strany bude jeho náhradník. LB delegovala p. Hornického, který měl od 29. 4. 1996 do 7. 5. 1996 mandát, odmítl však složit slib. 7. 5. 1996 nastoupila na místo zesnulého poslance Řezáče Ing. Ludmila Brynychová, která mandát přijala, ale již nedošlo k jejímu jmenování. 26. 4. 1996 se konala poslední schůze Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR ve volebním období 1992 - 1996.

MUDr. Petr Lom (1935)

V dubnu 1995 byl jmenován velvyslancem České republiky ve Francii. Do 23. 5. 1995 vykonával obě funkce souběžně. Na jeho místo nastoupil Antonín Sochor, který 1. 4. 1996 vstoupil do ODS.

VI. Počet schůzí výboru poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky

Název výboru	počet schůzí
Mandátový a imunitní výbor	33
Ústavně právní výbor	97
Branný a bezpečnostní výbor	89
Petiční, pro lidská práva a národnosti	68
Rozpočtový výbor	78
Zemědělský výbor	67
Hospodářský výbor	63
Výbor pro veřejnou správu, regionální rozvoj a životní prostředí	66
Výbor pro sociální politiku a zdravotnictví	85
Výbor pro vědu, vzdělání, kulturu, mládež a tělovýchovu	70
Zahraniční výbor	70

VII. Obsazení výborů podle hlediska koalice opozice

			Předseda	Celkem křesel
Strany	Koalice	ODS	7	64
		ODA	2	15
		KDS	-	10
		KDU-ČSL	2	16
	Opozice	ČSSD	-	21
		ČMSS	-	9
		KSČM	-	10
		LB	-	27
		LSNS	-	6
		LSU	-	6
		SPR-RSČ	-	7
	Nezávislí	-	-	12

VIII. Předložené návrhy zákonů podle předkladatele

Podáno		
Předkladatel	počet	%
Vláda	285	64
Poslanci	166	36
Celkem	451	100

IX. Přijaté návrhy zákonů podle předkladatele

Přijato		
Předkladatel	počet	%
Vláda	227	74
Poslanci	79	26
Celkem	306	100

X. Prezidentem vrácené návrhy zákonů a novely zákonů

Vráceno prezidentem		
Sněmovna nesetřvala		Sněmovna setřvala
Číslo tisku		-
383	Novela celního zákona č.13/1993 Sb.	-
1449	Novela zákona o ochraně před alkoholismem a toxikomanií č.37/1989	-
1475	Zákon o ocenění účastníků odboje	
1865	-	Novela zákona č. 279/1992 Sb.
1864	-	Novela zákona č. 451/1991 Sb.

XI. Počet plenárních zasedání

	1992	1993	1994	1995	1996	Celkem
Počet plenárních zasedání	8	7	10	12	6	43